

Bruselj, 10. maj 2022
(OR. en)

Medinstitucionalna zadeva:
2022/0137(NLE)

8884/22
ADD 1

AVIATION 82
RELEX 613
ASIE 21

PREDLOG

Pošiljatelj:	za generalno sekretarko Evropske komisije: direktorica Martine DEPREZ
Datum prejema:	6. maj 2022
Prejemnik:	Generalni sekretariat Sveta
Št. dok. Kom.:	COM(2022) 193 final
Zadeva:	PRILOGA k Predlogu sklepa Sveta o sklenitvi, v imenu Unije, celovitega sporazuma o zračnem prevozu med državami članicami Združenja držav jugovzhodne Azije ter Evropsko unijo in njenimi državami članicami

Delegacije prejmejo priloženi dokument COM(2022) 193 final.

Priloga: COM(2022) 193 final

EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 6.5.2022
COM(2022) 193 final

ANNEX

PRILOGA

k

Predlogu sklepa Sveta

o sklenitvi, v imenu Unije, celovitega sporazuma o zračnem prevozu med državami članicami Združenja držav jugovzhodne Azije ter Evropsko unijo in njenimi državami članicami

PRILOGA

**Celovit sporazum o zračnem prevozu
med
državami članicami Združenja držav jugovzhodne Azije ter
Evropsko unijo in njenimi državami članicami**

Vlade:

DRŽAVE BRUNEJ,
KRALJEVINE KAMBODŽE,
REPUBLIKE INDONEZIJE,
LAOŠKE LJUDSKE DEMOKRATIČNE REPUBLIKE,
MALEZIJE,
REPUBLIKE ZVEZE MJANMAR,
REPUBLIKE FILIPINI,
REPUBLIKE SINGAPUR,
KRALJEVINE TAJSKÉ in
SOCIALISTIČNE REPUBLIKE VIETNAM,

kot držav članic Združenja držav jugovzhodne Azije (ASEAN) (v nadaljnjem besedilu skupaj: države članice ASEAN in posamično: država članica ASEAN),

na eni strani

ter

KRALJEVINA BELGIJA,
REPUBLIKA BOLGARIJA,
ČEŠKA REPUBLIKA,
KRALJEVINA DANSKA,
ZVEZNA REPUBLIKA NEMČIJA,
REPUBLIKA ESTONIJA,
IRSKA,
HELENSKA REPUBLIKA,
KRALJEVINA ŠPANIJA,
FRANCOSKA REPUBLIKA,
REPUBLIKA HRVAŠKA,
ITALIJANSKA REPUBLIKA,
REPUBLIKA CIPER,
REPUBLIKA LATVIJA,
REPUBLIKA LITVA,
VELIKO VOJVODSTVO LUKSEMBURG,
MADŽARSKA,

REPUBLIKA MALTA,
KRALJEVINA NIZOZEMSKA,
REPUBLIKA AVSTRIJA,
REPUBLIKA POLJSKA,
PORTUGALSKA REPUBLIKA,
ROMUNIJA,
REPUBLIKA SLOVENIJA,
SLOVAŠKA REPUBLIKA,
REPUBLIKA FINSKA in
KRALJEVINA ŠVEDSKA,

kot pogodbenice Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o delovanju Evropske unije (v nadaljnjem besedilu skupaj: Pogodbi EU) ter kot države članice Evropske unije (v nadaljnjem besedilu skupaj: države članice EU in posamično: država članica EU),

in EVROPSKA UNIJA (v nadaljnjem besedilu: Unija ali EU)

na drugi strani SO SE –

V ŽELJI, da bi spodbujale svoje interese glede zračnega prevoza kot sredstva za prispevanje k tesnejšim političnim in gospodarskim odnosom med regijama;

OB PRIZNAVANJU, da je učinkovita povezljivost zračnega prevoza pomembna za spodbujanje trgovine, turizma, naložb ter gospodarskega in družbenega razvoja;

V ŽELJI, da bi se izboljšale storitve zračnega prevoza in spodbujal mednarodni letalski sistem na podlagi poštenega in konkurenčnega okolja, nediskriminacije ter poštenih in enakih možnosti za konkuriranje letalskih prevoznikov;

V ŽELJI, da bi se zagotovila najvišja stopnja varnosti in varovanja v zračnem prevozu in ob potrditvi resne zaskrbljenosti nad dejanji ali grožnjami v zvezi z varnostjo zrakoplovov, ki ogrožajo varnost oseb ali premoženja, negativno vplivajo na upravljanje zrakoplovov in spodbujajo zaupanje potnikov v varnost civilnega letalstva;

OB UPOŠTEVANJU, da so države članice ASEAN in države članice EU pogodbenice Konvencije o mednarodnem civilnem letalstvu, podpisane 7. decembra 1944 v Čikagu;

Z ODLOČENOSTJO, da čim bolj povečajo možne koristi regulativnega sodelovanja;

OB PRIZNAVANJU pomembnih koristi, ki jih lahko omogočijo konkurenčne storitve zračnega prevoza in uspešne dejavnosti zračnega prevoza;

V ŽELJI, da bi spodbujale enake konkurenčne pogoje za letalske prevoznike, ob priznavanju možnih koristi lojalne konkurence in tega, da lahko nekatere subvencije negativno vplivajo na konkurenco in ogrozijo osnovne cilje tega sporazuma;

Z NAMERO po vzpostavitvi okvira obstoječih sporazumov in dogovorov med pogodbenicami s ciljem odpreti dostop do trgov ter čim bolj povečati koristi za potnike, špediterje, letalske prevoznike ter letališča in njihove zaposlene, njihove skupnosti ter druge upravičence;

OB POTRDITVI pomena varstva okolja pri razvoju in izvajanju mednarodne letalske politike;

OB POTRDITVI potrebe po nujnih ukrepih za obravnavanje podnebnih sprememb in po nadaljnjem sodelovanju za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov v letalskem sektorju na način, ki je skladen z večstranskimi sporazumi na tem področju, vključno z instrumenti Mednarodne organizacije civilnega letalstva (v nadaljnjem besedilu: ICAO);

OB POTRDITVI, da je pomembno zavarovati interese potrošnikov, vključno z varstvom, ki ga zagotavlja Konvencija o poenotenju nekaterih pravil za mednarodni letalski prevoz, sklenjena 28. maja 1999 v Montrealu, in doseči visoko raven varstva potrošnikov, ter ob priznavanju potrebe po vzajemnem sodelovanju na tem področju;

OB PRIZNAVANJU, da povečanje poslovnih priložnosti ni namenjeno oslabitvi delovnih ali z delom povezanih standardov pogodbenic, ter ob ponovni potrditvi pomena upoštevanja učinkov tega sporazuma na delo, zaposlovanje in delovne pogoje ter koristi, ki izhajajo iz visokih gospodarskih dobičkov na odprtih in konkurenčnih trgih v povezavi z visokimi delovnimi standardi;

OB UPOŠTEVANJU želje po proučitvi načinov za omogočanje boljšega dostopa sektorja zračnega prevoza do kapitala za nadaljnji razvoj zračnega prevoza;

V ŽELJI, da bi sklenile sporazum o zračnem prevozu, ki bi dopolnil Konvencijo o mednarodnem civilnem letalstvu, podpisano 7. decembra 1944 v Čikagu –

DOGOVORILE O NASLEDNJEM:

ČLEN 1

PODROČJE UPORABE

1. Ta sporazum ureja storitve zračnega prevoza, ki jih letalski prevozniki Unije zagotavljajo z ozemlja držav članic ASEAN, na njihovem ozemlju ali na to ozemlje in ki jih letalski prevozniki držav članic ASEAN zagotavljajo z ozemlja Unije, na tem ozemlju ali na to ozemlje, ter zagotavljanje nekaterih storitev, povezanih z zadevnimi storitvami zračnega prevoza, v skladu s tem sporazumom.

2. Da bi se izognili dvomu, se ta sporazum v nobenem primeru ne razlaga tako, kot da ureja zagotavljanje storitev zračnega prevoza s strani katerega koli letalskega prevoznika države članice ASEAN z ozemlja druge države članice ASEAN, na njenem ozemlju ali na to ozemlje ali zagotavljanje določenih storitev, povezanih s temi storitvami zračnega prevoza.

ČLEN 2

Opredelitev pojmov

1. V tem sporazumu:

- (a) „Čikaška konvencija“ pomeni Konvencijo o mednarodnem civilnem letalstvu, podpisano 7. decembra 1944 v Čikagu, ter vključuje vse priloge, sprejete na podlagi člena 90 navedene konvencije, in vse spremembe prilog ali Konvencije na podlagi členov 90 in 94, če so take priloge in spremembe začele veljati za pogodbenice;
- (b) „Montrealska konvencija“ pomeni Konvencijo o poenotenju nekaterih pravil za mednarodni letalski prevoz, sklenjeno 28. maja 1999 v Montrealu;
- (c) „zračni prevoz“ pomeni ločeni ali kombinirani prevoz potnikov, prtljage, tovora in pošte z zrakoplovom, ki je na voljo javnosti za plačilo ali najem ter vključuje storitve rednega in posebnega zračnega prevoza;
- (d) „ugotovitev državljanstva“ pomeni ugotovitev, da letalski prevoznik, ki namerava opravljati zračne prevoze v skladu s tem sporazumom, izpolnjuje zahteve iz člena 4 v zvezi z lastništvom, dejanskim nadzorom in glavnim krajem poslovanja;
- (e) „pristojni organi“ pomenijo vladne agencije ali subjekte, ki so pristojni za regulativne in upravne naloge pogodbenic na podlagi tega sporazuma;

- (f) „organ, pristojen za konkurenco“ pomeni organ ali organe, ki so pristojni za uveljavljanje konkurenčnega prava pogodbenice, kar v primeru Unije vključuje Evropsko komisijo;
- (g) „konkurenčno pravo“ pomeni pravo, s katerim se v jurisdikciji pogodbenice obravnava naslednje ravnanje, kadar bi to lahko vplivalo na storitve zračnega prevoza v zadevno pogodbenico, iz nje ali znotraj nje:
 - (i) sporazumi med letalskimi prevozniki, sklepi združenj zračnih prevoznikov in usklajena ravnanja, katerih cilj ali posledica je preprečevanje, omejevanje ali izkrivljanje konkurence;
 - (ii) zlorabe prevladujočega položaja s strani enega ali več letalskih prevoznikov ali
 - (iii) koncentracije letalskih prevoznikov, ki bistveno zmanjšujejo konkurenco, zlasti zaradi nastanka ali krepitev prevladujočega položaja;
- (h) „računalniški sistem rezervacij“ pomeni računalniški sistem, ki med drugim vsebuje informacije (vključno z voznimi redi, razpoložljivimi sedeži in prevozninami) več kot enega letalskega prevoznika z zmogljivostmi za rezervacijo ali izdajanje vozovnic ali brez njih, kadar so naročnikom na voljo nekatere ali vse te storitve, ter vključuje „globalne distribucijske sisteme“, če ti vključujejo proizvode v zračnem prevozu;
- (i) „diskriminacija“ pomeni kakršno koli razlikovanje brez objektivne utemeljitve;
- (j) „dejanski nadzor“ pomeni odnos, vzpostavljen s pravicami, pogodbami ali drugimi sredstvi, ki posamezno ali skupaj in ob upoštevanju zadevnih dejanskih ali pravnih preudarkov omogočajo izvajanje neposrednega ali posrednega odločilnega vpliva na podjetje, zlasti s:
 - (i) pravico do uporabe celotnega premoženja ali dela premoženja podjetja;
 - (ii) pravicami ali pogodbami, ki zagotavljajo odločilen vpliv na sestavo, glasovanje ali odločitve organov podjetja ali kako drugače zagotavljajo odločilen vpliv na vodenje poslovanja podjetja;

- (k) „ugotovitev sposobnosti“ pomeni ugotovitev, da ima letalski prevoznik, ki namerava opravljati storitve zračnega prevoza v skladu s tem sporazumom, zadostne finančne zmožnosti ter ustrezno upravljavsko znanje in izkušnje za opravljanje takih storitev ter je pripravljen upoštevati zakone, druge predpise in zahteve, ki urejajo opravljanje takih storitev;
- (l) „celotni stroški“ pomenijo stroške zagotovljenih storitev, kar lahko vključuje ustrezne zneske za stroške kapitala in amortizacijo sredstev ter stroške vzdrževanja, obratovanja, vodenja in uprave;
- (m) „mednarodni zračni prevoz“ pomeni zračni prevoz, ki poteka v zračnem prostoru nad ozemljem več kot ene države;
- (n) „pomembne transakcije“ pomenijo zagotavljanje blaga in storitev, ki zaradi svojega obsega vplivajo na poštene in enake možnosti letalskih prevoznikov pogodbenic za konkuriranje;
- (o) „posebni zračni prevoz“ pomeni storitev zračnega prevoza, ki ni storitev rednega zračnega prevoza;
- (p) „pogodbenica“ pomeni Unijo in države članice EU na eni strani ali državo članico ASEAN na drugi strani;
- (q) „pogodbenice“ pomenijo:
 - (i) Unijo in države članice EU ter
 - (ii) države članice ASEAN;
- (r) „glavni kraj poslovanja“ pomeni upravo ali registrirani sedež letalskega prevoznika na ozemlju pogodbenice, na katerem se izvajajo glavne finančne naloge in operativni nadzor letalskega prevoznika, vključno z upravljanjem stalne plovnosti;
- (s) „redni zračni prevoz“ pomeni serijo letov z vsemi naslednjimi značilnostmi:
 - (i) prehaja zračni prostor nad ozemljem več kot ene države;

- (ii) opravlja se z zrakoplovom za prevoz potnikov, prtljage, pošte in/ali tovora za plačilo ali najem, tako da je vsak let na voljo vsem posameznikom;
- (iii) se opravlja tako, da zagotavlja prevoz med dvema istima krajema ali med več istimi kraji bodisi:
 - (A) po objavljenem voznem redu bodisi
 - (B) s toliko rednimi ali pogostimi leti, da so prepoznavni kot sistematična serija letov;
- (t) „samooskrba“ pomeni stanje, v katerem letalski prevoznik neposredno zase opravlja eno ali več vrst storitev zemeljske oskrbe in ne sklene pogodbe o opravljanju takih storitev s tretjo osebo. Za namene te opredelitve se letalski prevozniki v medsebojnem odnosu ne štejejo za tretje osebe, kadar:
 - (i) ima eden večinski delež drugega ali
 - (ii) ima en sam organ večinski delež vsakega;
- (u) „resne motnje v gospodarstvu pogodbenice“ pomenijo izjemno, začasno in resno krizo, ki vpliva na celotno gospodarstvo države članice ASEAN ali države članice EU in ne na posamezno regijo ali gospodarski sektor;
- (v) „podjetje v državni lasti“ pomeni vsako podjetje, ki opravlja poslovno dejavnost in v katerem:
 - (i) ima pogodbenica v lasti več kot 50 % vpisanega kapitala podjetja ali glasov, povezanih z delnicami, ki jih je izdalo podjetje, ali
 - (ii) pogodbenica neposredno ali posredno izvaja ali ima možnost izvajati odločilen vpliv na podlagi svoje finančne udeležbe v njem ali prek pravil ali praks njegovega delovanja ali s kakršnimi koli drugimi sredstvi, ki so ustrezna za vzpostavitev takega odločilnega vpliva na podjetje. Odločilen vpliv pogodbenice se predpostavlja, če lahko pogodbenica neposredno ali posredno imenuje več kot polovico članov upravnega, vodstvenega ali nadzornega organa podjetja;

- (w) „pristanek v nekomercialne namene“ pomeni pristanek za kakršen koli namen razen vkrcavanja ali izkrcavanja potnikov, prtljage, tovora in/ali pošte v zračnem prevozu;
- (x) „subvencija“ pomeni kakršen koli finančni prispevek, ki ga dodeli vlada ali kateri koli drug javni organ in vključuje:
- (i) neposredni prenos sredstev, kot so nepovratna sredstva, posojila ali infuzije lastniškega kapitala, potencialni neposredni prenos sredstev, prevzem obveznosti, kot so garancije za posojila, kapitalske injekcije, lastništvo, zaščita pred stečajem ali zavarovanje;
 - (ii) odpoved ali nepobiranje prihodkov, ki bi sicer zapadli v plačilo;
 - (iii) zagotavljanje blaga ali opravljanje storitev, ki niso splošna infrastruktura, ali nakup blaga ali storitev; ali
 - (iv) plačila v mehanizmu financiranja ali pooblastitev zasebnega organa oziroma navodilo njemu, da izvede eno ali več dejavnosti iz odstavka 1, točka (x)(i), (ii) in (iii), tega člena, ki so običajno v pristojnosti vlade ali drugega javnega organa, pri čemer se ta praksa dejansko ne razlikuje od običajnih praks vlad,
- ki so omejene na subjekt ali panogo ali skupino subjektov ali panog na območju pristojnosti organa, ki je dodelil subvencijo, in pomenijo ugodnost za letalske prevoznike. Finančna intervencija vlade ali drugega javnega organa se ne šteje za dodeljeno ugodnost, če bi zasebni udeleženec na trgu – zgolj zaradi možnosti donosa – v enakih razmerah kot zadevni javni organ izvedel enako finančno intervencijo;
- (y) „tarifa“ pomeni vsako prevoznino, ceno ali pristojbino za prevoz potnikov, prtljage in/ali tovora (razen pošte) v zračnem prometu (vključno z morebitnimi drugimi načini prevoza, ki so s tem povezani), ki jo zaračunajo letalski prevozniki, vključno z njihovimi posredniki, ter pogoje, ki urejajo razpoložljivost take prevoznine, cene ali pristojbine;
- (z) „ozemlje“ pomeni za države članice ASEAN kopno, celinske vode, arhipelaške vode, teritorialno morje, morsko dno in njegovo podtalje ter zračni prostor nad njimi, za Unijo pa pomeni kopno, celinske vode in teritorialno morje, za katere se uporabljata Pogodbi EU, pod pogoji, določenimi v teh pogodbah, ter morsko dno in njegovo podtalje ter zračni prostor nad njimi, ter

- (aa) „pristojbina za uporabnike“ pomeni pristojbino, ki se zaračuna letalskim prevoznikom za uporabo letaliških ali letalskih navigacijskih objektov ali storitev ali objektov ali storitev varovanja v letalstvu, vključno s povezanimi storitvami in objekti, ali s hrupom povezano pristojbino ter vključuje pristojbine za reševanje lokalnih težav s kakovostjo zraka na letališčih ali okoli njih. Da bi se izognili dvomu, ta opredelitev ne vključuje shem za obravnavo emisij, ki jih povzroča mednarodno letalstvo in vplivajo na podnebje.

ČLEN 3

Podelitev pravic

Pregled rut

1. Država članica ASEAN letalskim prevoznikom Unije dovoli obratovanje na naslednjih rutah:

kateri koli kraj v Uniji – kateri koli kraj vmesnega pristanka – kateri koli kraj v zadevni državi članici ASEAN – kateri koli naslednji kraj.

Za namene zgoraj opredeljenih rut kraji vmesnega pristanka in naslednji kraji vključujejo enega ali več krajev v kateri koli drugi državi članici ASEAN.

2. Unija in njene države članice letalskim prevoznikom države članice ASEAN dovolijo obratovanje na naslednjih rutah:

kateri koli kraj v zadevni državi članici ASEAN – kateri koli kraj vmesnega pristanka – kateri koli kraj v Uniji – kateri koli naslednji kraj.

Za namene zgoraj opredeljenih rut kraji v Uniji vključujejo enega ali več krajev v kateri koli državi članici EU.

Prometne pravice

3. Pogodbenice druga drugi podelijo naslednje pravice za izvajanje mednarodnega zračnega prevoza s strani svojih letalskih prevoznikov:

- (a) pravico do preleta ozemlja pogodbenice, ki podeljuje pravico, brez pristanka;

- (b) pravico do pristankov v nekomercialne namene na ozemlju pogodbenice, ki podeljuje pravico;
- (c) pravico, da letalski prevozniki države članice ASEAN izvajajo mednarodni zračni prevoz z rednimi in posebnimi storitvami potniškega, tovornega in kombiniranega prevoza med katerim koli krajem v zadevni državi članici ASEAN in katerim koli krajem v Uniji (prometne pravice tretje in četrte svoboščine);
- (d) pravico, da letalski prevozniki Unije izvajajo mednarodni zračni prevoz z rednimi in posebnimi storitvami potniškega, tovornega in kombiniranega prevoza med katerim koli krajem v Uniji in katerim koli krajem v državah članicah ASEAN (prometne pravice tretje in četrte svoboščine);
- (e) pravico, da letalski prevozniki države članice ASEAN izvajajo mednarodni zračni prevoz z rednimi in posebnimi storitvami potniškega, tovornega in kombiniranega prevoza med katerim koli krajem v državi članici EU in katerim koli krajem v drugi državi članici EU ali katerim koli krajem v tretji državi v okviru storitve, katere odhodni ali namembni kraj je v zadevni državi članici ASEAN (prometne pravice pete svoboščine), ob upoštevanju odstavka 4 tega člena;
- (f) pravico, da letalski prevozniki Unije izvajajo mednarodni zračni prevoz z rednimi in posebnimi storitvami potniškega, tovornega in kombiniranega prevoza med katerim koli krajem v državi članici ASEAN in katerim koli krajem v drugi državi članici ASEAN ali katerim koli krajem v tretji državi v okviru storitve, katere odhodni ali namembni kraj je v Uniji (prometne pravice pete svoboščine), ob upoštevanju odstavka 5 tega člena, ter
- (g) druge pravice, določene v tem sporazumu.

4. Kar zadeva storitve potniškega in kombiniranega prevoza, za pravice, podeljene na podlagi odstavka 3, točka (e), tega člena, za vsako državo članico ASEAN veljajo vsi naslednji pogoji:

- (a) takoj ob začetku veljavnosti tega sporazuma se lahko v vsako smer opravlja največ sedem (7) tedenskih letov z odhodom ali prihodom v vsaki državi članici EU;
- (b) po dveh (2) letih se lahko v vsako smer opravlja največ sedem (7) dodatnih tedenskih letov z odhodom ali prihodom v vsaki državi članici EU ter

- (c) leti, ki se opravljajo na podlagi odstavka 4, točka (b), tega člena, ne smejo potekati na rutah med državo članico EU in tretjo državo, na katerih prevoze že opravlja letalski prevoznik Unije. Za namene tega odstavka se šteje, da na ruti opravlja prevoze letalski prevoznik Unije, če ta prevoznik na zadevni ruti izvaja redne zračne prevoze z lastnimi zrakoplovi, z zrakoplovi, zakupljenimi s posadko ali brez nje, ali v primeru prevozov brez postanka, z leti pod skupno oznako.
5. Kar zadeva storitve potniškega in kombiniranega prevoza, za pravice, podeljene na podlagi odstavka 3, točka (f), tega člena, za vsako državo članico EU veljajo vsi naslednji pogoji:
- (a) takoj ob začetku veljavnosti tega sporazuma se lahko v vsako smer opravlja največ sedem (7) tedenskih letov z odhodom ali prihodom v vsaki državi članici ASEAN;
 - (b) po dveh letih se lahko v vsako smer opravlja največ sedem (7) dodatnih tedenskih letov z odhodom ali prihodom v vsaki državi članici ASEAN ter
 - (c) leti, ki se opravljajo na podlagi odstavka 5, točka (b), tega člena, ne smejo potekati na rutah med državo članico ASEAN in tretjo državo, na katerih prevoze že opravlja letalski prevoznik zadevne države članice ASEAN. Za namene tega odstavka se šteje, da na ruti opravlja prevoze letalski prevoznik države članice ASEAN, če ta prevoznik na zadevni ruti opravlja redne zračne prevoze z lastnimi zrakoplovi, z zrakoplovi, zakupljenimi s posadko ali brez nje, ali v primeru prevozov brez postanka, z leti pod skupno oznako.

Operativna prožnost

6. Letalski prevozniki vsake pogodbenice lahko na katerem koli letu ali na vseh letih po svoji izbiri na rutah iz odstavkov 1 in 2 tega člena:
- (a) opravljajo lete v eno ali obe smeri;
 - (b) kombinirajo različne številke letov v okviru ene operacije zrakoplova;
 - (c) opravljajo prevoze med kraji vmesnega pristanka, naslednjimi kraji in kraji na ozemlju pogodbenic v kateri koli kombinaciji in katerem koli vrstnem redu v skladu z določbami odstavka 3 tega člena;
 - (d) izpustijo pristanke v katerem koli kraju ali krajih;

- (e) kadar koli preusmerijo promet s katerega koli svojega zrakoplova na kateri koli drug svoj zrakoplov (zamenjava zrakoplova brez zamenjave številke leta);
- (f) opravljajo prevoze zaradi vmesnega postanka v katerih koli krajih, ne glede na to, ali so znotraj ali zunaj ozemlja pogodbenic;
- (g) opravljajo tranzitni promet čez ozemlje druge pogodbenice;
- (h) kombinirajo promet na istem zrakoplovu, ne glede na to, od kod tak promet izvira, ter
- (i) pri enem prevozu letijo v več kot en kraj znotraj iste države članice EU ali države članice ASEAN (koterminalizacija).

7. Operativna prožnost iz odstavka 6 tega člena se lahko izvaja brez omejevanja smeri ali geografskega omejevanja, če:

- (a) letalski prevozniki države članice ASEAN opravljajo prevoze v kraj v državi članici ASEAN in
- (b) letalski prevozniki Unije opravljajo prevoze v kraj v Uniji.

8. Vsaka pogodbenica vsem letalskim prevoznikom dovoli, da na podlagi poslovnih premislekov določijo pogostost in zmogljivost storitev mednarodnega zračnega prevoza, ki jih zagotavljajo. V skladu s to pravico nobena pogodbenica enostransko ne omejuje obsega prometa, pogostosti ali rednosti prevozov, usmeritve prometa, odhodnega in namembnega kraja prevoza ali tipa oziroma tipov zrakoplovov, ki jih upravljajo letalski prevozniki druge pogodbenice, razen nediskriminatorno zaradi carinjenja, varnega upravljanja zračnega prometa ali varovanja zdravja ali iz tehničnih, operativnih ali okoljskih razlogov in razen če ni v tem sporazumu določeno drugače.

9. Nobena določba v tem sporazumu ne podeljuje nobene od naslednjih pravic:

- (a) kar zadeva države članice ASEAN, pravice njihovih letalskih prevoznikov, da za plačilo ali najem v kateri koli državi članici EU vkrcajo potnike, prtljago, tovor in/ali pošto za prevoz do drugega kraja na ozemlju iste države članice EU, in
- (b) kar zadeva Unijo, pravice njenih letalskih prevoznikov, da za plačilo ali najem v kateri koli državi članici ASEAN vkrcajo potnike, prtljago,

tovor in/ali pošto za prevoz do drugega kraja na ozemlju iste države članice ASEAN.

ČLEN 4

Operativna in tehnična dovoljenja

1. Pogodbenica po prejemu zahtevka za izdajo operativnega dovoljenja, ki ga vloži letalski prevoznik druge pogodbenice, po najkrajšem postopku podeli ustrezna operativna in tehnična dovoljenja, če so izpolnjeni vsi naslednji pogoji:

- (a) v primeru letalskega prevoznika države članice ASEAN:
 - (i) letalski prevoznik ima svoj glavni kraj poslovanja v zadevni državi članici ASEAN in veljavno operativno licenco v skladu s pravom iste države članice ASEAN;
 - (ii) zadevna država članica ASEAN, ki je izdala spričevalo letalskega prevoznika, izvaja in vzdržuje dejanski regulativni nadzor letalskega prevoznika, pristojni organ pa je jasno opredeljen, ter
 - (iii) letalski prevoznik je v neposredni ali večinski lasti zadevne države članice ASEAN in pod dejanskim nadzorom te države članice ASEAN, njenih državljanov ali obojih;
- (b) v primeru letalskega prevoznika Unije:
 - (i) letalski prevoznik ima svoj glavni kraj poslovanja na ozemlju Unije in veljavno operativno licenco v skladu s pravom Unije;
 - (ii) država članica EU, ki je pristojna za izdajo spričevala letalskega prevoznika, izvaja in vzdržuje dejanski regulativni nadzor letalskega prevoznika, pristojni organ pa je jasno opredeljen, ter
 - (iii) letalski prevoznik je v neposredni ali večinski lasti in pod dejanskim nadzorom ene ali več držav članic EU, drugih držav pogodbenic Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru, Švice, državljanov teh držav ali kombinacije navedenih;
- (c) upoštevata se člena 15 in 16 ter

- (d) letalski prevoznik izpolnjuje pogoje, določene v zakonih in drugih predpisih, ki jih pogodbenica, ki obravnava zahtevek, običajno uporablja pri opravljanju storitev mednarodnega zračnega prevoza.

2. Za namene tega člena in člena 5 dokazi o dejanskem regulativnem nadzoru letalskega prevoznika vključujejo naslednje:

- (a) zadevni letalski prevoznik ima veljavno operativno licenco ali dovoljenje, ki ga je izdal pristojni organ zadevne pogodbenice, in izpolnjuje merila pogodbenice, ki je izdala operativno licenco ali dovoljenje za opravljanje storitev mednarodnega zračnega prevoza, ter
- (b) zadevna pogodbenica ima in ohranja nadzorne programe za varnost in varovanje v letalstvu za zadevnega letalskega prevoznika v skladu s standardi ICAO.

3. Pri podeljevanju operativnih in tehničnih dovoljenj pogodbenica vse prevoznike druge pogodbenice obravnava nediskriminatorno.

4. Ko pogodbenica od letalskega prevoznika druge pogodbenice prejme zahtevek za izdajo operativnega dovoljenja, prizna vsako ugotovitev sposobnosti in/ali državljanstva, ki jo je druga pogodbenica sprejela v zvezi z zadevnim letalskim prevoznikom, kot če bi tako ugotovitev sprejeli njeni pristojni organi, in tega nadalje ne preverja, razen kot je določeno v členu 5(2). Da bi se izognili dvomu, ta odstavek ne zajema priznanja ugotovitev v zvezi z varnostnimi spričevali ali licencami, ureditvami varovanja ali zavarovalnim kritjem.

ČLEN 5

Zavrnitev, preklic, začasni odvzem ali omejitev operativnih ali tehničnih dovoljenj

1. Pogodbenica lahko zavrne, prekliče, začasno odvzame, pogojuje ali omeji operativna ali tehnična dovoljenja letalskega prevoznika druge pogodbenice ali kako drugače zavrne, začasno ustavi, pogojuje ali omeji operacije letalskega prevoznika zadevne druge pogodbenice, če:

- (a) v primeru letalskega prevoznika države članice ASEAN:
 - (i) letalski prevoznik nima svojega glavnega kraja poslovanja v državi članici ASEAN ali nima veljavne operativne licence v skladu s pravom iste države članice ASEAN ali

- (ii) država članica ASEAN, ki je izdala spričevalo letalskega prevoznika, ne izvaja ali ne vzdržuje dejanskega regulativnega nadzora letalskega prevoznika ali pristojni organ ni jasno opredeljen ali
 - (iii) letalski prevoznik ni v neposredni ali večinski lasti te države članice ASEAN ali ni pod dejanskim nadzorom te države članice ASEAN, njenih državljanov ali obojih;
- (b) v primeru letalskega prevoznika Unije:
 - (i) letalski prevoznik nima svojega glavnega kraja poslovanja na ozemlju Unije ali nima veljavne operativne licence v skladu s pravom Unije ali
 - (ii) država članica EU, ki je pristojna za izdajo spričevala letalskega prevoznika, ne izvaja ali ne vzdržuje dejanskega regulativnega nadzora letalskega prevoznika ali pristojni organ ni jasno opredeljen ali
 - (iii) letalski prevoznik ni v neposredni ali večinski lasti ali pod dejanskim nadzorom ene ali več držav članic EU, drugih držav pogodbenic Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru, Švice, državljanov teh držav ali kombinacije navedenih ali
- (c) letalski prevoznik ne ravna v skladu z zakoni in drugimi predpisi iz člena 7.

2. Če pogodbenica utemeljeno domneva, da je letalski prevoznik druge pogodbenice v katerem koli od položajev iz odstavka 1 tega člena, lahko zahteva posvetovanja z zadevno drugo pogodbenico.

3. Taka posvetovanja se začnejo čim prej, najpozneje pa trideset (30) dni po datumu prejema zahteve za posvetovanja. Če se zadovoljiv sporazum ne sprejme v tridesetih (30) dneh ali v dogovorjenem roku od datuma začetka takih posvetovanj ali če se ne izvedejo dogovorjeni popravni ukrepi, je to za pogodbenico, ki je zahtevala posvetovanja, razlog, da zavrne, prekliče, začasno odvzame, pogojuje ali omeji operativna ali tehnična dovoljenja zadevnega letalskega prevoznika ali kako drugače zavrne, začasno ustavi, pogojuje ali omeji operacije zadevnega letalskega prevoznika, da zagotovi skladnost z določbami členov 4 in 7.

4. Ne glede na odstavek 3 tega člena lahko pogodbenica v primeru iz odstavka 1, točka (c), tega člena sprejme takojšnje ali nujne ukrepe, če je to nujno

potrebno ali da prepreči nadaljnjo neskladnost. Da bi se izognili dvomu, nadaljnja neskladnost pomeni, da so vprašanje neskladnosti že obravnavali pristojni organi zadevnih pogodbenic.

5. Ta člen ne omejuje pravic katere koli pogodbenice, da v skladu z določbami členov 8, 15, 16 ali 25 zavrne, prekliče, začasno odvzame, pogojuje ali omeji operativno ali tehnično dovoljenje letalskega prevoznika ali letalskih prevoznikov druge pogodbenice ali kako drugače zavrne, začasno ustavi, pogojuje ali omeji operacije letalskega prevoznika ali letalskih prevoznikov druge pogodbenice.

ČLEN 6

Liberalizacija lastništva in nadzora

Pogodbenice priznavajo morebitne koristi postopne liberalizacije lastništva in nadzora svojih letalskih prevoznikov. Pogodbenice lahko v skupnem odboru iz člena 23 ob primernih priložnostih proučijo vzajemno liberalizacijo lastništva in nadzora letalskih prevoznikov. Skupni odbor lahko nato predlaga spremembe tega sporazuma v skladu s členom 23(4), točka (f), in členom 28.

ČLEN 7

Skladnost z zakoni in drugimi predpisi

1. Zakoni in drugi predpisi druge pogodbenice, ki se uporabljajo za prihod zrakoplova, ki opravlja mednarodni zračni prevoz, na njeno ozemlje, opravljanje dejavnosti na njem in odhod z njega, veljajo tudi za letalske prevoznike pogodbenice, ko vstopajo na ozemlje druge pogodbenice, se na njem nahajajo ali odhajajo z njega.

2. Zakoni in drugi predpisi druge pogodbenice, ki se uporabljajo za prihod potnikov, članov posadke, prtljage, tovora in/ali pošte na zrakoplovu na njeno ozemlje, opravljanje dejavnosti na njem in odhod z njega (vključno s predpisi v zvezi z vstopom, mejno kontrolo, imigracijo, potnimi listinami, carino, karanteno ali za pošto s poštnimi predpisi), veljajo tudi za potnike, člane posadke, prtljago, tovor in pošto letalskih prevoznikov pogodbenice in kogar koli, ki deluje v njihovem imenu, ko vstopajo na ozemlje druge pogodbenice, se na njem nahajajo ali odhajajo z njega.

3. Vsaka pogodbenica dovoli, da letalski prevozniki druge pogodbenice na njenem ozemlju sprejmejo ukrepe za zagotovitev, da se prevažajo samo osebe s potnimi listinami, ki se zahtevajo za vstop na ozemlje te druge pogodbenice ali tranzit prek njega.

ČLEN 8

Lojalna konkurenca

1. Pogodbenice se strinjajo, da je njihov skupni cilj vzpostaviti pošteno in konkurenčno okolje, v katerem letalski prevozniki pogodbenic uživajo poštene in enake možnosti za konkuriranje pri opravljanju storitev zračnega prevoza.

2. Za doseg cilja iz odstavka 1 tega člena pogodbenice:

- (a) sprejmejo ali ohranjajo konkurenčno pravo;
- (b) ustanovijo ali ohranjajo operativno neodvisen organ, pristojen za konkurenco, ki ima vsa potrebna pooblastila in vire, s katerimi učinkovito uveljavlja konkurenčno pravo pogodbenice. Zoper odločitve organa, pristojnega za konkurenco, se lahko pri sodišču zadevne pogodbenice vložijo pritožba ali zahteva za revizijo;
- (c) v svojih jurisdikcijah odpravijo vse oblike diskriminacije ali nepoštenih praks, ki bi negativno vplivale na pravične in enake možnosti letalskih prevoznikov druge pogodbenice za konkuriranje pri opravljanju storitev zračnega prevoza. Da bi se izognili dvomu, nobena določba v odstavku 2, točka (c), tega člena ne vključuje ravnanj, opisanih v členu 2(1), točka (g), ter
- (d) ne dodelijo ali ne ohranjajo subvencij za letalske prevoznike, če bi te subvencije negativno vplivale na pravične in enake možnosti letalskih prevoznikov druge pogodbenice za konkuriranje pri opravljanju storitev zračnega prevoza.

3. Ne glede na odstavek 2, točka (d), tega člena se lahko dodelijo:

- (a) podpora insolventnim letalskim prevoznikom ali letalskim prevoznikom v težavah, če:
 - (i) je ta podpora pogojena z verodostojnim načrtom prestrukturiranja, ki temelji na realnih predpostavkah, da se v razumnem času zagotovi ponovna vzpostavitev dolgoročne sposobnosti preživetja letalskega prevoznika v težavah, ter
 - (ii) zadevni letalski prevoznik, njegovi vlagatelji ali delničarji sami znatno prispevajo k stroškom prestrukturiranja;

- (b) začasna likvidnostna podpora letalskemu prevozniku v težavah v obliki posojil ali jamstev za posojila, ki so omejena na znesek, potreben zgolj za ohranjanje poslovanja zadevnega letalskega prevoznika v času, potrebnem za pripravo načrta prestrukturiranja ali likvidacije;
- (c) če so omejene na najnižje zneske, potrebne za uresničitev cilja, in so učinki na opravljanje storitev zračnega prevoza med pogodbenicami čim manjši:
 - (i) subvencije za povrnitev škode, ki so jo povzročile naravne nesreče ali izjemni dogodki;
 - (ii) subvencije za odpravo resne motnje v gospodarstvu ene od pogodbenic;
 - (iii) subvencije letalskim prevoznikom, ki morajo izpolnjevati jasno opredeljene obveznosti javne službe, potrebne za zadovoljitev osnovnih potreb prebivalstva po prevozi, ki jih tržne sile same ne morejo zadovoljiti, če so te subvencije omejene na razumno nadomestilo za opravljanje zadevnih storitev zračnega prevoza, ter
 - (iv) subvencije, ki so na voljo vsem prevoznikom in niso ne *de iure* ne *de facto* omejene na določene letalske prevoznike.

4. Pogodbenice zagotovijo, da vsi njihovi letalski prevozniki, ki opravljajo storitve zračnega prevoza v skladu s tem sporazumom, objavijo ali drugače pripravijo ter na zahtevo zagotovijo letno finančno poročilo in spremni računovodski izkaz, ki sta neodvisno revidirana ter skladna z mednarodno priznanimi računovodskimi standardi in standardi za finančno razkritje poslovanja, kot so mednarodni standardi računovodskega poročanja. V vsakem primeru se subvencije v finančnem poročilu opredelijo ločeno.

5. Posebej za zračni prevoz vsaka pogodbenica zagotovi, da pomembne transakcije med njenimi letalskimi prevozniki ter ponudniki blaga in storitev, ki so podjetja v državni lasti (v kakršni koli obliki) te pogodbenice, temeljijo na tržnih pogojih, enakovrednih tistim, ki prevladujejo v strogo poslovnih transakcijah.

6. Vsaka pogodbenica na zahtevo druge pogodbenice v tridesetih (30) dneh ali v dogovorjenem obdobju zadevni drugi pogodbenici zagotovi ustrezne informacije, ki jih je razumno mogoče zahtevati za zagotovitev, da se določbe tega člena upoštevajo. To lahko vključuje dodatne informacije v zvezi s subvencijami in elementi, navedenimi v odstavkih 4 in 5 tega člena. Če se take informacije zahtevajo, jih mora pogodbenica, ki jih prejme, obravnavati zaupno.

7. Če ena ali več pogodbenic (v nadaljnjem besedilu za namene tega člena skupaj: pogodbenica, ki predloži zahtevo) meni, da na pravične in enake možnosti njihovih letalskih prevoznikov za konkuriranje negativno vplivajo:

- (a) diskriminacija ali nepoštena prakse, ki so prepovedane v skladu z odstavkom 2, točka (c), tega člena;
- (b) subvencija, ki je prepovedana v skladu z odstavkom 2, točka (d), tega člena, razen subvencij, navedenih v odstavku 3 tega člena, ali
- (c) nepredložitev informacij, zahtevanih v skladu z odstavkom 6 tega člena,

lahko ravna v skladu z odstavki 8 do 10 tega člena.

8. Pogodbenica, ki predloži zahtevo, zadevni pogodbenici ali pogodbenicam (v nadaljnjem besedilu za namene tega člena skupaj: pogodbenica, ki se odzove na zahtevo) predloži pisno zahtevo za posvetovanja. Posvetovanja se začnejo v roku tridesetih (30) dni od datuma prejema zahteve, razen če se zadevne pogodbenice ne dogovorijo drugače.

9. Če se pogodbenica, ki predloži zahtevo, in pogodbenica, ki se odzove na zahtevo, o zadevi ne sporazumeta v šestdesetih (60) dneh od datuma prejema zahteve za posvetovanja, lahko pogodbenica, ki predloži zahtevo, sprejme ukrepe zoper vse ali nekatere letalske prevoznike pogodbenice, ki se odzove na zahtevo, ki so sodelovali pri spornem ravnanju ali imeli koristi od zadevne diskriminacije, nepoštenih praks ali subvencij.

10. Ukrepi, sprejeti v skladu z odstavkom 9 tega člena, so ustrezni, sorazmerni ter v svojem obsegu in trajanju omejeni na tisto, kar je nujno potrebno, da se ublaži škoda za letalske prevoznike pogodbenice, ki predloži zahtevo, in odpravi neupravičena prednost, ki so jo pridobili letalski prevozniki pogodbenice, ki se odzove na zahtevo.

11. Če se za zadeve, na katere se nanaša ta člen, uporabi postopek za reševanje sporov iz člena 25:

- (a) se lahko spor ne glede na člen 25(2) in (3) nemudoma predloži v odločanje določeni osebi ali organu ali v arbitražo ter
- (b) roki iz člena 25(10), (11) in (12) se prepolovijo.

12. Nobena določba v tem sporazumu ne vpliva na pristojnost ali pooblastila organov pogodbenic, pristojnih za konkurenco, ali sodišč, ki pregledujejo sklepe navedenih organov, jih omejuje ali na kakršen koli način ogroža. Noben ukrep, ki ga pogodbenica, ki predloži zahtevo, sprejme v skladu z odstavkom 9 tega člena, ne posega v morebitne ukrepe, ki jih sprejmejo navedeni organi in sodišča, vključno z organi ali sodišči v pogodbenici, ki predloži zahtevo. Ukrepi organov pogodbenic, pristojnih za konkurenco, in sodišč, ki pregledujejo sklepe teh organov, so izključeni iz mehanizma za reševanje sporov iz člena 25.

ČLEN 9

Poslovanje

1. Pogodbenice se strinjajo, da bi se zaradi ovir pri poslovanju, s katerimi se srečujejo njihovi letalski prevozniki, zmanjšale koristi, ki jih je mogoče doseči s tem sporazumom. Pogodbenice se strinjajo, da bodo sodelovale pri odpravljanju takih ovir, kadar bi take ovire onemogočale poslovne dejavnosti, izkrivljale konkurenco ali vplivale na enake možnosti za konkuriranje.

2. Skupni odbor spremlja napredek, dosežen pri učinkovitem odpravljanju ovir pri poslovanju, s katerimi se srečujejo letalski prevozniki pogodbenic.

ČLEN 10

Poslovne dejavnosti

1. Pogodbenice druga drugi podelijo pravice, opredeljene v odstavkih 2 do 17 tega člena. Letalskim prevoznikom pogodbenic za namene tega člena ni treba obdržati lokalnega partnerja.

Zastopniki letalskih prevoznikov

2. Letalski prevozniki vsake pogodbenice lahko svobodno ustanavljajo poslovalnice in vzpostavljajo zmogljivosti na ozemlju druge pogodbenice, ki so potrebne za zagotavljanje storitev na podlagi tega sporazuma, če je to izvedljivo in ne povzroča diskriminacije.

3. Kadar se take zmogljivosti nahajajo na letališču, lahko zanje brez poseganja v predpise o varnosti in varovanju veljajo omejitve zaradi razpoložljivosti prostora.

4. Letalski prevozniki vsake pogodbenice lahko v skladu z zakoni in drugimi predpisi druge pogodbenice v zvezi z vstopom, prebivanjem in zaposlitvijo na ozemlje zadevne druge pogodbenice pripeljejo in tam obdržijo upravno, prodajno, tehnično,

operativno in drugo strokovno osebje, katerega naloga je pomagati pri zagotavljanju zračnega prevoza. Pogodbenice čim bolj pospešijo izdajo delovnih dovoljenj, kadar je to potrebno, za osebje, zaposleno v poslovalnicah iz tega odstavka, vključno z osebjem, ki opravlja nekatere začasne naloge, v skladu z ustreznimi veljavnimi zakoni in drugimi predpisi.

Zemeljska oskrba

5. (a) Brez poseganja v odstavek 5, točka (b), tega člena lahko letalski prevozniki

vsake pogodbenice v zvezi z zemeljsko oskrbo na ozemlju druge pogodbenice:

- (i) opravljajo lastno zemeljsko oskrbo (samooskrba) ali
- (ii) izbirajo med konkurenčnimi izvajalci, kadar taki izvajalci v skladu z zakoni in drugimi predpisi zadevne pogodbenice v celoti ali delno opravljajo storitve zemeljske oskrbe.

- (b) V zvezi z odstavkom 5, točka (a), tega člena se upoštevajo pomisleki glede varnosti in varovanja ter fizične ali operativne omejitve. Če taki pomisleki omejujejo, preprečujejo ali izključujejo samooskrbo in če ni učinkovite konkurence med izvajalci, ki opravljajo storitve zemeljske oskrbe, zadevna pogodbenica zagotovi, da so vse take storitve pod enakimi in ustreznimi pogoji na voljo vsem letalskim prevoznikom ter da se cene takih storitev določijo na podlagi ustreznih, objektivnih, preglednih in nediskriminatornih meril.

Dodeljevanje slotov na letališčih

6. Vsaka pogodbenica zagotovi, da se njeni predpisi, smernice in postopki za dodeljevanje slotov na letališčih na njenem ozemlju izvajajo pregledno, učinkovito, nediskriminatorno in pravočasno.

Operativni načrti, programi in vozni redi

7. Pogodbenica lahko zahteva priglasitev operativnih načrtov, programov ali vozni redov za storitve zračnega prevoza, ki se opravljajo na podlagi tega sporazuma, da se zgolj za informativne namene predložijo njenim pristojnim organom. Če pogodbenica zahteva tako priglasitev, čim bolj zmanjša upravno obremenitev posrednikov storitev zračnega prevoza in letalskih prevoznikov druge pogodbenice, ki je povezana z zahtevami in postopki glede priglasitve.

Prodaja, lokalni stroški in prenos sredstev

8. Letalski prevozniki vsake pogodbenice lahko na ozemlju druge pogodbenice prodajajo storitve zračnega prevoza in z njimi povezane storitve, in sicer lastne storitve in storitve katerega koli drugega letalskega prevoznika. Letalski prevoznik lahko to po lastni presoji opravlja neposredno in/ali prek svojih prodajnih zastopnikov, drugih posrednikov, ki jih imenuje letalski prevoznik, interneta ali drugega razpoložljivega kanala. Prodaja in nakup takih prevoznih in povezanih storitev sta dovoljeni v valuti ozemlja, na katerem poteka prodaja ali nakup, ali v prosto zamenljivih valutah.

9. Letalski prevozniki vsake pogodbenice lahko lokalne stroške, ki vključujejo nakup goriva na ozemlju druge pogodbenice, plačujejo v lokalni valuti ali po lastni presoji v prosto zamenljivih valutah po tržnem menjalnem tečaju.

10. (a) Letalski prevozniki vsake pogodbenice lahko na zahtevo pretvorijo lokalne prihodke v prosto zamenljive valute in kadar koli na kakršen koli način prenesejo take prihodke z ozemlja druge pogodbenice v državo po svoji izbiri. Pretvorba in prenos sta dovoljena takoj, brez omejitev ali obdavčenja v zvezi z njima, po tržnem menjalnem tečaju, ki velja za tekoče transakcije in prenos na dan, ko prevoznik predloži prvi zahtevek za prenos, pri čemer se ne zaračunajo pristojbine, razen tistih, ki jih banke običajno zaračunajo za tako pretvorbo in prenos.
- (b) Kadar v izjemnih okoliščinah pretok kapitala in plačila, vključno s transferji, povzročijo ali bi lahko povzročili resne težave za delovanje gospodarstva pogodbenice, lahko zadevna pogodbenica sprejme ukrepe, s katerimi se omejijo pravice, določene v odstavku 10, točka (a), tega člena, če so taki ukrepi začasni in nujno potrebni za obravnavanje takih težav. Taki ukrepi niso sredstvo za samovoljno ali neupravičeno diskriminacijo letalskih prevoznikov drugih pogodbenic v primerjavi s prevozniki katere koli druge države.

Dogovori o sodelovanju na področju trženja

11. Letalski prevozniki vsake pogodbenice lahko pri opravljanju ali zagotavljanju storitev zračnega prevoza v skladu s tem sporazumom sklenejo dogovore o sodelovanju na področju trženja, kot so dogovori o rezervaciji prostora ali letih pod skupno oznako, s:

- (a) katerim koli letalskim prevoznikom ali letalskimi prevozniki pogodbenic;
- (b) katerim koli letalskim prevoznikom ali letalskimi prevozniki tretje države ter

(c) katerim koli izvajalcem storitev površinskega (kopenskega ali pomorskega) prevoza iz katere koli države,

če (i) ima prevoznik, ki opravlja let, ustrezne prometne pravice in (ii) ima prevoznik, ki trži let, ustrezne pravice za izvajanje prevoza na zadevnih rutah ter (iii) dogovori izpolnjujejo zahteve, ki običajno veljajo za take dogovore.

12. Letalski prevozniki vsake pogodbenice lahko pri opravljanju ali zagotavljanju storitev zračnega prevoza v skladu s tem sporazumom, ob upoštevanju člena A, sklenejo dogovore o sodelovanju na področju trženja, kot so dogovori o rezervaciji prostora ali letih pod skupno oznako, z letalskim prevoznikom, ki opravlja domači let, če:

(a) je domači let del mednarodnega leta ter

(b) dogovori izpolnjujejo regulativne zahteve, ki običajno veljajo za take dogovore.

Za namene tega odstavka domači let v primeru, da je prevoznik, ki opravlja domači let, prevoznik Unije, pomeni ruto na ozemlju države članice EU, če je prevoznik, ki opravlja domači let, prevoznik države članice ASEAN, pa pomeni ruto na ozemlju zadevne države članice ASEAN.

13. Pri prodaji storitev zračnega prevoza potnikov, ki vključuje dogovore o sodelovanju na področju trženja, je kupec ob prodaji letalske vozovnice ali vsekakor ob prijavi na let ali pred vkrcanjem, če za povezovalni let ni potrebna prijava, obveščen, kateri ponudniki bodo opravili posamezen del prevoza.

Intermodalni prevoz

14. Kar zadeva prevoz potnikov, za ponudnike površinskega prevoza ne veljajo zakoni in drugi predpisi, ki urejajo zračni prevoz, izključno zato, ker take prevoze zagotavlja letalski prevoznik pod svojim imenom.

15. Ne glede na katero koli drugo določbo tega sporazuma je letalskim prevoznikom in posrednim izvajalcem prevoza tovora vsake pogodbenice brez omejitve dovoljeno, da v zvezi z mednarodnim zračnim prevozom uporabljajo kateri koli površinski prevoz tovora do ali iz vseh krajev na ozemljih pogodbenic ali v tretjih državah, vključno s prevozom do ali z vseh letališč s carinskimi objekti, ter kadar je ustrezno, pravico do prevoza tovora pod carinskim nadzorom po veljavnih zakonih in drugih predpisih. Tak tovor ima ne glede na to, ali se prevaža po površini ali po zraku, dostop do letaliških carinskih postopkov in objektov. Letalski prevoznik se lahko odloči, da sam opravlja površinski prevoz ali da ga zagotavlja na podlagi dogovorov z drugimi ponudniki površinskega prevoza, vključno s površinskim prevozom, ki ga opravljajo drugi letalski prevozniki in posredni izvajalci tovarnega zračnega prevoza.

Taki intermodalni prevozi tovora se lahko zagotovijo po enotni direktni ceni za kombinirani zračni in površinski prevoz, če špediterji niso zavedeni glede dejstev o takem prevozu.

Zakup

16. Letalski prevozniki vsake pogodbenice lahko na podlagi tega sporazuma zagotavljajo storitve zračnega prevoza z:

- (a) zrakoplovi, zakupljenimi brez posadke pri katerem koli zakupodajalcu;
- (b) zrakoplovi, zakupljenimi s posadko pri drugih letalskih prevoznikih iste pogodbenice, iz katere prihaja letalski prevoznik zakupnik, ali
- (c) zrakoplovi, zakupljenimi s posadko pri letalskih prevoznikih države, ki ni država, iz katere prihaja letalski prevoznik zakupnik, če je zakup utemeljen na podlagi izrednih potreb, sezonskih potreb po zmogljivostih ali operativnih težav zakupnika in ni daljši, kot je nujno potrebno za zadovoljitev takih potreb ali odpravo takih težav.

17. Zadevne pogodbenice lahko zahtevajo, da pogodbe o zakupu odobrijo njihovi pristojni organi, da se preveri, ali so izpolnjeni pogoji iz tega odstavka ter veljavne zahteve glede varnosti in varovanja. Če pogodbenica zahteva tako odobritev, si prizadeva za pospešitev postopkov odobritve in zmanjšanje upravnega bremena za zadevne letalske prevoznike. Da bi se izognili dvomu, določbe tega odstavka ne posegajo v zakone in druge predpise pogodbenice v zvezi z zakupom zrakoplovov s strani letalskih prevoznikov zadevne pogodbenice.

ČLEN 11

Carine in druge dajatve

1. Zrakoplovi, ki jih v mednarodnem zračnem prevozu upravljajo letalski prevozniki pogodbenice, njihova običajna oprema, gorivo, maziva, potrošne tehnične zaloge, oprema na letališču, nadomestni deli (vključno z motorji), druge zaloge na zrakoplovu (ki vključujejo hrano, pijačo, alkohol, tobačne in druge izdelke, namenjene prodaji potnikom ali njihovi uporabi v omejenih količinah med letom) ter drugi predmeti, ki so namenjeni upravljanju ali servisiranju zrakoplovov v mednarodnem zračnem prevozu ali se uporabljajo izključno za to, so ob prihodu na ozemlje druge pogodbenice na podlagi vzajemnosti v največji možni meri v skladu z nacionalnimi zakoni in drugimi predpisi pogodbenic ter če taka oprema in zaloge ostanejo na zrakoplovih, oproščeni vseh uvoznih omejitev, davkov na premoženje in dajatev na kapital, carin, trošarin, inšpekcijskih pristojbin, davka na dodano vrednost ali podobnih posrednih davkov ter podobnih taks in pristojbin, ki:

- (a) jih uvedejo pristojni organi zadevne druge pogodbenice in
- (b) ne temeljijo na stroških opravljenih storitev.

Da bi se izognili dvomu, se zrakoplovi in drugo blago, navedeno v tem odstavku, štejejo za premično premoženje in nobena določba v tem členu ne vpliva na veljavnost in uporabo člena 24 Čikaške konvencije.

2. Prav tako so v največji možni meri v skladu z nacionalnimi zakoni in drugimi predpisi pogodbenic ter na podlagi vzajemnosti oproščeni davkov, davščin, dajatev, taks in pristojbin iz odstavka 1 tega člena, razen plačila stroškov za opravljene storitve:

- (a) zaloge na zrakoplovu, vnesene na ozemlje druge pogodbenice ali tam dobavljene in natovorjene v razumnih količinah ter namenjene uporabi na odhodnem zrakoplovu letalskega prevoznika pogodbenice, ki opravlja mednarodni zračni prevoz, tudi če se te zaloge uporabljajo na delu poti čez navedeno ozemlje;
- (b) oprema na letališču in nadomestni deli (vključno z motorji), ki so vneseni na ozemlje druge pogodbenice za servisiranje, vzdrževanje ali popravilo zrakoplova letalskega prevoznika pogodbenice, ki se uporablja v mednarodnem zračnem prevozu, tudi če se taka oprema in nadomestni deli uporabijo na delu poti čez navedeno ozemlje;
- (c) gorivo, maziva in potrošne tehnične zaloge, vnesene na ozemlje ali dobavljene na ozemlju druge pogodbenice, namenjene uporabi na zrakoplovu letalskega prevoznika pogodbenice, ki opravlja mednarodni zračni prevoz, tudi če se te zaloge uporabijo na delu poti čez navedeno ozemlje, ter
- (d) tiskovine, kot jih določa carinska zakonodaja druge pogodbenice, vnesene na ozemlje ali dobavljene na ozemlju te druge pogodbenice in natovorjene za uporabo na odhodnem zrakoplovu letalskega prevoznika pogodbenice, ki opravlja mednarodni zračni prevoz, tudi če se te tiskovine uporabijo na delu poti čez navedeno ozemlje.

3. Kar zadeva izvzetja, določena v tem členu, pogodbenice letalskim prevoznikom druge pogodbenice zagotovijo obravnavo, ki ni manj ugodna od obravnave, ki jo zagotavljajo lastnim letalskim prevoznikom ali prevoznikom tretje države, katera koli obravnavo je ugodnejša.

4. Nobena določba v tem sporazumu ne preprečuje pogodbenici, da na nediskriminatorni podlagi uvede davke, davščine, dajatve, takse ali pristojbine za

gorivo, dobavljeno na njenem ozemlju za uporabo na zrakoplovu letalskega prevoznika druge pogodbenice, ki opravlja prevoze med dvema krajema na njenem ozemlju.

5. Običajna oprema na zrakoplovih ter material, zaloge in nadomestni deli iz odstavkov 1 in 2 tega člena, ki so običajno na zrakoplovih letalskega prevoznika pogodbenice, se lahko raztovorijo na ozemlju druge pogodbenice le, če to odobrijo carinski organi te druge pogodbenice, pri čemer se lahko zahteva, da so pod nadzorom ali kontrolo navedenih organov, dokler se ne izvozijo ponovno ali drugače odstranijo v skladu s carinskimi predpisi.

6. Izjeme, določene v tem členu, so na voljo tudi, če so letalski prevozniki pogodbenice sklenili pogodbo z drugim letalskim prevoznikom, ki je upravičen do podobnih izjem pri drugi pogodbenici, za posojilo ali prenos predmetov iz odstavkov 1 in 2 tega člena na ozemlje te druge pogodbenice.

7. Nobena določba v tem sporazumu pogodbenici ne preprečuje, da zaračuna davke, davščine, dajatve, takse ali pristojbine za prodajo blaga potnikom, razen blaga, namenjenega porabi na zrakoplovu, na delu zračnega prevoza med dvema krajema na njenem ozemlju, na katerih je dovoljeno vkrcanje ali izkrcanje.

8. Prtljaga in tovor v neposrednem tranzitu prek ozemlja pogodbenice sta oproščena davkov, carin, taks in drugih podobnih pristojbin, ki ne temeljijo na stroških opravljenih storitev.

9. Za opremo in zaloge iz odstavkov 1 in 2 tega člena se lahko zahteva, da so pod nadzorom ali kontrolo pristojnih organov.

10. Ta sporazum ne vpliva na določbe zadevnih sporazumov, ki veljajo med državami članicami ASEAN in državami članicami EU ter preprečujejo dvojno obdavčitev dohodkov in kapitala.

ČLEN 12

Pristojbine za uporabnike

1. Vsaka pogodbenica zagotovi, da so kakršne koli pristojbine za uporabnike, ki jih njeni pristojni organi ali telesa zaračunajo letalskim prevoznikom druge pogodbenice za uporabo storitev navigacijskih služb zračnega prometa in kontrole zračnega prometa, vezane na stroške in nediskriminatorne ter so zaračunane pod pogoji, ki niso manj ugodni od najugodnejših pogojev, ki so na voljo kateremu koli drugemu letalskemu prevozniku v podobnih okoliščinah v trenutku, ko se pristojbine zaračunajo.

2. Z izjemo pristojbin, ki se zaračunajo v zvezi s storitvami, opisanimi v členu 10(5), vsaka pogodbenica zagotovi, da pristojbine za uporabnike, ki jih njeni pristojni organi ali telesa zaračunajo letalskim prevoznikom druge pogodbenice za uporabo letaliških objektov in storitev ter objektov in storitev varovanja v letalstvu ter povezanih objektov in storitev, niso nepravilno diskriminatorne in so pravično porazdeljene med kategorijami uporabnikov. Te pristojbine ne presegajo celotnih stroškov pristojnih organov ali teles pri zagotavljanju ustreznih letaliških objektov in storitev ter objektov in storitev varovanja v letalstvu na zadevnem letališču ali letališčih, na katerih se uporablja skupen sistem obračunavanja pristojbin. Vendar te pristojbine lahko vključujejo primerno donosnost po amortizaciji. Objekti in storitve, za katere se zaračunajo pristojbine za uporabnike, se zagotavljajo učinkovito in ekonomično. V vsakem primeru se take pristojbine letalskim prevoznikom druge pogodbenice ne zaračunajo pod pogoji, ki so manj ugodni od najugodnejših pogojev, ki so na voljo kateremu koli drugemu letalskemu prevozniku v podobnih okoliščinah v trenutku, ko se pristojbine zaračunajo.

3. Vsaka pogodbenica zahteva, da se njeni organi ali telesa, pristojni za zaračunavanje pristojbin, posvetujejo z letalskimi prevozniki, ki uporabljajo storitve in objekte, in si z njimi izmenjajo informacije, ki so potrebne za natančno oceno razumnosti pristojbin v skladu z načeli iz odstavkov 1 in 2 tega člena. Vsaka pogodbenica zagotovi, da njeni organi ali telesa, pristojni za zaračunavanje pristojbin, letalske prevoznike v razumnem roku obvestijo o vseh predlaganih spremembah pristojbin za uporabnike, da lahko uporabniki izrazijo svoja stališča in predložijo pripombe pred morebitnimi spremembami.

ČLEN 13

Tarife

1. Pogodbenice letalskim prevoznikom pogodbenic dovolijo, da prosto določajo tarife.

2. Katera koli pogodbenica lahko na nediskriminatorni podlagi zahteva, da letalski prevozniki katere koli pogodbenice njenim pristojnim organom poenostavljeno in le za informativne namene priglasijo tarife, ponujene za prevoz z odhodom z njenega ozemlja. To se lahko od letalskih prevoznikov zahteva šele ob začetni ponudbi tarife.

ČLEN 14

Statistični podatki

1. Vsaka pogodbenica drugim pogodbenicam zagotovi razpoložljive statistične podatke v zvezi z zračnim prevozom na podlagi tega sporazuma, kot se lahko razumno zahteva ob upoštevanju ustreznih zakonov in drugih predpisov pogodbenic ter na nediskriminatorni podlagi.

2. Pogodbenice se strinjajo, da bodo sodelovale, da bi olajšale medsebojno izmenjavo statističnih podatkov za namen spremljanja razvoja zračnega prevoza na podlagi tega sporazuma.

ČLEN 15

Varnost v letalstvu

1. Pogodbenice ponovno potrjujejo pomen tesnega sodelovanja na področju varnosti v letalstvu. V tem okviru se pogodbenice strinjajo, da bodo po potrebi dodatno sodelovale, zlasti v zvezi z lajšanjem izmenjave informacij o varnosti, možnim sodelovanjem pri medsebojnih dejavnostih nadzora ali izvajanjem skupnih dejavnosti nadzora ter pripravo skupnih projektov in pobud, med drugim z državami, ki niso pogodbenice tega sporazuma.

2. Spričevala o plovnosti, spričevala o usposobljenosti in licence, ki jih je izdala ali potrdila pogodbenica in so še veljavni, druga pogodbenica in njeni pristojni organi priznajo kot veljavne za namene opravljanja storitev zračnega prevoza na podlagi tega sporazuma, če so bili taka spričevala ali licence izdani ali potrjeni najmanj na podlagi ustreznih mednarodnih standardov, določenih po Čikaški konvenciji, in v skladu z njimi.

3. Vsaka pogodbenica lahko kadar koli zahteva posvetovanja o varnostnih standardih, ki jih ohranja in uporablja druga pogodbenica na področjih, povezanih z letalskimi objekti, letalsko posadko, zrakoplovi in upravljanjem zrakoplovov. Ta posvetovanja se izvedejo v tridesetih (30) dneh od datuma prejema zahteve.

4. Če po posvetovanjih iz odstavka 3 tega člena pogodbenica, ki je predložila zahtevo, ugotovi, da druga pogodbenica ne ohranja in uporablja učinkovito varnostnih standardov na področjih iz odstavka 3 tega člena, ki so vsaj enaki minimalnim standardom, določenim v skladu s Čikaško konvencijo, je druga pogodbenica uradno obveščena o takih ugotovitvah in ukrepih, potrebnih za zagotovitev skladnosti s temi minimalnimi standardi. Če druga pogodbenica ne sprejme ustreznih popravnih ukrepov v petnajstih (15) dneh od datuma prejema takega uradnega obvestila ali v dogovorjenem roku, je to za pogodbenico, ki je predložila zahtevo, iz odstavka 3 tega člena razlog, da zavrne, prekliče, začasno odvzame, pogojuje ali omeji operativna ali tehnična dovoljenja letalskega prevoznika, ki je pod varnostnim nadzorom druge pogodbenice, ali kako drugače zavrne, prekliče, začasno ustavi, pogojuje ali omeji operacije letalskega prevoznika, ki je pod varnostnim nadzorom zadevne druge pogodbenice.

5. Na vseh zrakoplovih, ki jih upravlja letalski prevoznik pogodbenice ali se upravljajo v njegovem imenu, medtem ko so na ozemlju druge pogodbenice, lahko pristojni organi druge pogodbenice izvedejo preverjanje na ploščadi, da se preverita veljavnost zadevnih dokumentov zrakoplova in članov posadke zrakoplova ter vidno stanje zrakoplova in njegove opreme, če tak pregled ne povzroči neupravičene zamude pri upravljanju zrakoplova.

6. Če pogodbenica po preverjanju na ploščadi ugotovi, da zrakoplov ali upravljanje zrakoplova ni v skladu z minimalnimi standardi, določenimi v skladu s Čikaško konvencijo, ali da nista zagotovljena učinkovito ohranjanje in upravljanje varnostnih standardov, določenih v skladu s Čikaško konvencijo, ali če ji ni omogočen dostop za preverjanje na ploščadi, ta pogodbenica pristojne organe druge pogodbenice, ki so odgovorni za varnostni nadzor letalskega prevoznika, ki upravlja zrakoplov, uradno obvesti o teh ugotovitvah in ukrepih, ki so potrebni za zagotovitev skladnosti s temi minimalnimi standardi. Če ustrezni popravni ukrepi niso sprejeti v petnajstih (15) dneh od datuma prejema takega uradnega obvestila ali v dogovorjenem roku, je to za prvo pogodbenico razlog, da zavrne, prekliče, začasno odvzame, pogojuje ali omeji operativna ali tehnična dovoljenja letalskega prevoznika, ki upravlja zrakoplov, ali kako drugače zavrne, prekliče, začasno ustavi, pogojuje ali omeji operacije letalskega prevoznika, ki upravlja zrakoplov.

7. Vsaka pogodbenica ima pravico do takojšnjega ukrepanja, vključno s pravico do preklica, začasnega odvzema ali omejitve operativnih ali tehničnih dovoljenj letalskega prevoznika druge pogodbenice ali do drugačne začasne ustavitve ali omejitve operacij letalskega prevoznika druge pogodbenice, če ugotovi, da je tako ukrepanje potrebno zaradi neposredne nevarnosti za varnost v letalstvu. Pogodbenica, ki sprejme take ukrepe, nemudoma obvesti drugo pogodbenico, pri čemer navede razloge za svoje ukrepanje.

8. Vsak ukrep, ki ga sprejme ena od pogodbenic v skladu z odstavki 4, 6 ali 7 tega člena, se odpravi, ko ni več podlage zanj.

ČLEN 16

Varovanje v letalstvu

1. Pogodbenice ponovno potrjujejo svoje medsebojne obveznosti varovanja v civilnem letalstvu pred nezakonitim vmešavanjem ter zlasti svoje obveznosti v skladu s Čikaško konvencijo, Konvencijo o kaznivih dejanjih in nekaterih drugih dejanjih, storjenih na letalih, podpisano 14. septembra 1963 v Tokiu, Konvencijo o zatiranju nezakonite ugrabitve zrakoplovov, podpisano 16. decembra 1970 v Haagu, Konvencijo o zatiranju nezakonitih dejanj zoper varnost civilnega letalstva, podpisano 23. septembra 1971 v Montrealu, Protokolom o zatiranju nezakonitih nasilnih dejanj na letališčih za mednarodno civilno zrakoplovstvo, podpisanim 24. februarja 1988 v Montrealu, in Konvencijo o označevanju plastičnih razstreliv zaradi njihovega odkrivanja, podpisano 1. marca 1991 v Montrealu, če so pogodbenice podpisnice teh konvencij, ter z vsemi drugimi konvencijami in protokoli, ki se nanašajo na varovanje v civilnem letalstvu in katerih podpisnice so.

2. Pogodbenice si na zahtevo medsebojno pomagajo pri obravnavanju kakršnih koli groženj za varovanje v civilnem letalstvu, vključno s preprečevanjem nezakonitih ugrabitev civilnih zrakoplovov in drugih nezakonitih dejanj zoper varnost takih zrakoplovov, njihovih potnikov in članov posadke, letališč, letalskih navigacijskih objektov ter katere koli druge grožnje za varovanje v civilnem letalstvu.

3. Pogodbenice v medsebojnih odnosih ravnaajo v skladu s standardi varovanja v letalstvu, ki jih je vzpostavila Mednarodna organizacija civilnega letalstva (ICAO). Od operatorjev zrakoplovov, ki so vpisani v njihove registre ali imajo glavni kraj poslovanja ali stalni naslov na njihovem ozemlju, in od upravljavcev letališč na njihovih ozemljih zahtevajo, da ravnaajo v skladu s takimi standardi varovanja v letalstvu.

4. Pogodbenice zagotovijo, da se na njihovem ozemlju učinkovito izvajajo ukrepi za varovanje civilnega letalstva pred dejanji nezakonitega vmešavanja, ki vključujejo varnostne preglede potnikov, njihove ročne in oddane prtljage, varnostne preglede in kontrole oseb, ki niso potniki (vključno s člani posadke), in njihovih predmetov, ki se prevažajo, varnostne preglede in kontrole tovora, pošte, zalog za oskrbo med letom in oskrbo na letališču ter kontrolo dostopa do nadzorovanega dela letališča in varnostnih območij omejenega gibanja. Taki ukrepi se prilagodijo povečanim grožnjam varovanju v civilnem letalstvu. Vsaka pogodbenica se strinja, da je treba spoštovati predpise o varovanju, ki jih druga pogodbenica zahteva za prihod zrakoplova na njeno ozemlje, opravljanje dejavnosti na njem in odhod z njega.

5. Ob polnem upoštevanju in vzajemnem spoštovanju suverenosti lahko pogodbenica sprejme ukrepe varovanja za vstop na svoje ozemlje in nujne ukrepe za odpravo določene grožnje za varovanje, o katerih mora nemudoma obvestiti zadevno pogodbenico ali zadevne pogodbenice. Vsaka pogodbenica pozitivno obravnava vsako zahtevo druge pogodbenice za uvedbo razumnih posebnih ukrepov varovanja, zadevna druga pogodbenica pa upošteva ukrepe varovanja, ki jih prva pogodbenica že izvaja, in njena morebitna stališča. Razen kadar v izrednih razmerah to ni mogoče, vsaka pogodbenica drugo zadevno pogodbenico ali pogodbenice vnaprej obvesti o morebitnih posebnih ukrepih varovanja, ki jih namerava uvesti in ki bi lahko imeli znatni finančni ali operativni učinek na storitve zračnega prevoza, določene v tem sporazumu. Vsaka pogodbenica lahko zahteva sestanek skupnega odbora za razpravo o takih ukrepih varovanja, kot je določeno v členu 23.

6. Kljub temu vsaka pogodbenica priznava, da nobena določba v tem členu ne omejuje možnosti druge pogodbenice, da zavrne vstop na svoje ozemlje letu ali letom, za katere meni, da ogrožajo njeno varnost.

7. Ne glede na potrebo po takojšnjem ukrepanju zaradi zaščite varovanja v letalstvu pogodbenice potrjujejo, da bo pri obravnavanju ukrepov varovanja vsaka pogodbenica ovrednotila morebitne škodljive vplive na mednarodni zračni prevoz in bo, če je ne bo omejevalo pravo, take dejavnike upoštevala pri določanju, kateri ukrepi so potrebni in ustrezni za reševanje pomislekov na področju varovanja.

8. Ob nezakoniti ugrabitvi (ali grožnji z nezakonito ugrabitvijo) civilnega zrakoplova ali drugih nezakonitih dejanjih zoper varnost zrakoplova, potnikov, članov posadke, letališč ali letalskih navigacijskih objektov si pogodbenice medsebojno pomagajo tako, da omogočijo komunikacijo in druge ustrezne ukrepe, da bi se tak dogodek ali grožnja hitro in varno končala.

9. Vsaka pogodbenica sprejme vse ukrepe, ki se ji zdijo izvedljivi za zagotovitev, da se zrakoplov, ki je nezakonito ugrabljen ali izpostavljen drugim dejanjem nezakonitega vmešavanja in je na tleh na njenem ozemlju, tam zadrži, razen če je njegov odhod nujen zaradi prevladujoče dolžnosti varovanja človeških življenj. Kadar je to mogoče, se taki ukrepi sprejmejo na podlagi medsebojnih posvetovanj z zadevno pogodbenico ali zadevnimi pogodbenicami.

10. Kadar pogodbenica utemeljeno sumi, da druga pogodbenica ne izpolnjuje določb tega člena, lahko prva pogodbenica zahteva takojšnja posvetovanja z zadevno drugo pogodbenico. Ta posvetovanja se začnejo v tridesetih (30) dneh od datuma prejema take zahteve. Če zadovoljiv dogovor ni dosežen v petnajstih (15) dneh ali v dogovorjenem roku od datuma začetka takih posvetovanj, je to za pogodbenico, ki je zahtevala posvetovanja, razlog, da zavrne, prekliče, začasno odvzame, pogojuje ali omeji operativna ali tehnična dovoljenja letalskih prevoznikov zadevne druge pogodbenice, da zagotovi skladnost z določbami tega člena. Kadar je to nujno potrebno ali da se prepreči nadaljnja neskladnost s tem členom, lahko prva pogodbenica sprejme začasne ukrepe za zavrnitev, preklic, začasen odvzem, pogojevanje ali omejitev operativnih ali tehničnih dovoljenj letalskih prevoznikov zadevne druge pogodbenice, da zagotovi skladnost z določbami tega člena.

11. Izvajanje vseh ukrepov, ki jih v skladu z odstavkom 10 tega člena sprejme prva pogodbenica iz navedenega odstavka, se ustavi, ko druga zadevna pogodbenica doseže skladnost s tem členom.

ČLEN 17

Upravljanje zračnega prometa

1. Pogodbenice se strinjajo, da bodo sodelovale pri zadevah v zvezi s storitvami navigacijskih služb zračnega prometa, vključno z njihovim varnostnim nadzorom. Strinjajo se, da bodo obravnavale vsa vprašanja politik, ki so povezana z učinkovitostjo upravljanja zračnega prometa, da bi se optimizirala splošna učinkovitost letov, zmanjšali stroški in vpliv na okolje ter izboljšali varnost in zmogljivost tokov zračnega prometa med obstoječimi sistemi pogodbenic za upravljanje zračnega prometa.

2. Pogodbenice se strinjajo, da bodo spodbujale svoje pristojne organe in izvajalce navigacijskih služb zračnega prometa, naj sodelujejo pri zagotavljanju interoperabilnosti med sistemi pogodbenic za upravljanje zračnega prometa in proučijo možnosti za nadaljnje združevanje sistemov pogodbenic, da bi se zmanjšal vpliv letalstva na okolje, in da bodo po potrebi izmenjevale informacije.

3. Pogodbenice se strinjajo, da bodo spodbujale sodelovanje med izvajalci navigacijskih služb zračnega prometa za izmenjavo podatkov o letih in koordinacijo prometnih tokov za optimizacijo učinkovitosti letov, da bi se izboljšale predvidljivost, točnost in kontinuiteta storitev za zračni promet.

4. Pogodbenice se strinjajo, da bodo sodelovale pri svojih programih za posodobitev upravljanja zračnega prometa, med drugim pri dejavnostih razvoja in uvajanja, ter da bodo spodbujale medsebojno udeležbo v dejavnostih potrjevanja in predstavitvenih dejavnostih.

ČLEN 18

Okolje

1. Pogodbenice podpirajo potrebo po varstvu okolja s spodbujanjem trajnostnega razvoja letalstva. Pogodbenice nameravajo sodelovati pri opredeljevanju vprašanj, povezanih z vplivi mednarodnega letalstva na okolje.

2. Pogodbenice priznavajo pomen medsebojnega sodelovanja in sodelovanja z globalno skupnostjo, da bi se obravnavali in čim bolj zmanjšali vplivi letalstva na okolje.

3. Pogodbenice ponovno poudarjajo pomen boja proti podnebnim spremembam in se v ta namen strinjajo, da bodo sodelovale pri obravnavanju emisij toplogrednih plinov, povezanih z letalstvom, na nacionalni in mednarodni ravni.

4. Pogodbenice se strinjajo, da bodo izmenjevale informacije in se redno posvetovala s strokovnjaki za okrepitev sodelovanja pri obravnavanju vplivov mednarodnega letalstva na okolje, med drugim na področjih, kot so raziskave in razvoj, trajnostna letalska goriva in vprašanja v zvezi s hrupom, ter pri drugih ukrepih za obravnavanje emisij toplogrednih plinov, ob upoštevanju njihovih pravic in obveznosti iz večstranskih okoljskih sporazumov.

5. Pogodbenice priznavajo, da je treba sprejeti ustrezne ukrepe za preprečevanje ali drugačno obravnavanje vplivov zračnega prevoza na okolje, če so taki ukrepi v celoti skladni z njihovimi pravicami in obveznostmi po mednarodnem pravu.

ČLEN 19

Odgovornost letalskih prevoznikov

Pogodbenice, ki so ratificirale Montrealsko konvencijo, ponovno potrjujejo svoje obveznosti iz Montrealske konvencije. Preostale pogodbenice se zavezujejo, da bodo Montrealsko konvencijo ratificirale v najkrajšem možnem času in ustrezno uradno obvestile skupni odbor.

ČLEN 20

Varstvo potrošnikov

Pogodbenice se strinjajo, da bodo sodelovale pri zaščiti interesov potrošnikov na področju zračnega prevoza. Cilj tega sodelovanja je doseganje visoke ravni varstva potrošnikov ob upoštevanju interesa vseh deležnikov in različnih značilnosti pogodbenic. V ta namen se pogodbenice v okviru skupnega odbora medsebojno posvetujejo o zadevah, ki so povezane z interesi potrošnikov, vključno z njihovimi načrtovanimi ukrepi, da bi se dosegla čim večja skladnost med ureditvami pogodbenic.

ČLEN 21

Računalniški sistemi rezervacij

1. Prodajalci računalniških sistemov rezervacij (CRS), ki delujejo na ozemlju pogodbenice, lahko prinesejo, ohranjajo in dajo prosto na voljo svoje sisteme CRS potovalnim agencijam ali turističnim podjetjem, katerih glavna dejavnost je distribucija produktov, povezanih s potovanji, na ozemlju druge pogodbenice, če so sistemi CRS skladni z vsemi ustreznimi regulativnimi zahtevami zadevne druge pogodbenice.

2. Pogodbenice razveljavijo vse obstoječe zahteve, ki bi lahko omejevale prost dostop sistema CRS pogodbenice do trga druge pogodbenice ali kako drugače omejevale konkurenco med prodajalci sistemov CRS. Pogodbenice se vzdržijo sprejetja takih zahtev v prihodnosti.

3. Nobena pogodbenica na svojem ozemlju ne uvede ali dovoli uvedbe zahtev za prodajalce sistemov CRS druge pogodbenice v zvezi s prikazovalniki sistemov CRS, ki se razlikujejo od zahtev za njene prodajalce sistemov CRS ali kateri koli drug sistem CRS, ki deluje na njenem trgu. Nobena pogodbenica ne preprečuje sklepanja sporazumov med prodajalci sistemov CRS, njihovimi ponudniki in njihovimi naročniki, ki olajšujejo prikaz celovitih in nepristranskih potovalnih informacij za potrošnike ali izpolnjevanje regulativnih zahtev v zvezi z nevtralnimi prikazovalniki.

4. Lastniki in upravljavci sistemov CRS pogodbenice, za katere veljajo ustrezne regulativne zahteve druge pogodbenice, imajo enako možnost lastništva ali upravljanja sistemov CRS na ozemlju zadevne druge pogodbenice kot lastniki in upravljavci katerega koli drugega sistema CRS, ki deluje na trgu zadevne druge pogodbenice.

5. Če so sistemi CRS zajeti s prostotrgovinskim sporazumom (ki spada na področje uporabe člena V.1(1) Splošnega sporazuma o trgovini s storitvami), ki ga podpišeta ali o katerem se pogajata Unija in država članica ASEAN, se odstavki 1 do 4 tega člena za zadevno državo članico ASEAN ne uporabljajo.

ČLEN 22

Socialni vidiki

1. Pogodbenice priznavajo pomen upoštevanja učinkov tega sporazuma na delo, zaposlovanje in delovne pogoje. Pogodbenice se strinjajo, da bodo sodelovale pri vprašanjih s področja dela, ki spadajo na področje uporabe tega sporazuma, med drugim v zvezi z vplivi na zaposlovanje, temeljnimi pravicami pri delu, delovnimi pogoji, socialno zaščito in socialnim dialogom.

2. Pogodbenice priznavajo pravico vsake od pogodbenic, da določi svojo nacionalno raven zaščite dela, kot se ji zdi ustrezno, ter sprejme ali ustrezno spremeni svoje zadevne zakone in politike v skladu z načeli mednarodno priznanih standardov v mednarodnih konvencijah, katere podpisnica je. Pogodbenice zagotovijo, da pravice in načela v njihovih zadevnih zakonih in drugih predpisih niso ogroženi, temveč se učinkovito izvajajo.

3. Vsaka pogodbenica še naprej izboljšuje svoje zakone in politike ter si prizadeva za zagotavljanje in spodbujanje visoke ravni zaščite dela v letalskem sektorju. Pogodbenice priznavajo, da kršitve temeljnih načel in pravic pri delu ni mogoče uveljaviti ali kako drugače uporabiti kot legitimno primerjalno prednost ter da se delovni standardi ne bi smeli uporabljati za namene protekcionizma.

4. Pogodbenice ponovno potrjujejo svojo zavezo, da bodo v skladu s svojimi obveznostmi, izhajajočimi iz njihovega članstva v Mednarodni organizaciji dela (v nadaljnjem besedilu: MOD) ter Deklaracije MOD o temeljnih načelih in pravicah pri delu in njene dopolnitve, sprejete 18. junija 1998 v Ženevi, spoštovale, spodbujale in uresničevale to deklaracijo.

5. Pogodbenice spodbujajo cilje, vključene v agendo MOD za dostojno delo in Deklaracijo MOD o socialni pravičnosti za pravično globalizacijo, sprejeto 10. junija 2008 v Ženevi.

6. Vsaka pogodbenica se zavezuje, da si bo po najboljših močeh prizadevala za ratifikacijo temeljnih konvencij MOD, kolikor tega še ni storila. Pogodbenice bodo razmislile tudi o ratifikaciji ter učinkovitem izvajanju drugih konvencij MOD in mednarodnih standardov na področju dela in socialnem področju, ki so pomembni za sektor civilnega letalstva, ob upoštevanju nacionalnih razmer.

7. Vsaka pogodbenica lahko zahteva sestanek skupnega odbora za obravnavanje vprašanj na področju dela in izmenjavo ustreznih informacij, ki jih opredeli kot pomembne.

ČLEN 23

Skupni odbor

1. Skupni odbor, ki ga sestavljajo predstavniki pogodbenic, je odgovoren za nadzor nad upravljanjem tega sporazuma in zagotavljanje njegovega pravilnega izvajanja.

2. Skupni odbor pripravi in sprejme svoj poslovnik.

3. Skupni odbor se sestaja po potrebi in najmanj enkrat na leto. Katera koli od pogodbenic lahko kadar koli zahteva sklic sestanka skupnega odbora. Tak sestanek se izvede v najkrajšem možnem času in najpozneje dva (2) meseca od datuma prejema zahtevka, razen če se pogodbenice ne dogovorijo drugače.

4. Za pravilno izvajanje tega sporazuma skupni odbor:

- (a) izmenjuje informacije, tudi o spremembah zakonov, drugih predpisov in politik zadevnih pogodbenic, ki lahko vplivajo na storitve zračnega prevoza, ter statistične informacije za namene spremljanja razvoja storitev zračnega prevoza na podlagi tega sporazuma;
- (b) daje priporočila in sprejema sklepe, če je to izrecno določeno v tem sporazumu;
- (c) razvija sodelovanje, tudi na področju regulativnih zadev;
- (d) se posvetuje o vseh vprašanjih v zvezi z uporabo ali razlago tega sporazuma;
- (e) se po potrebi posvetuje o vprašanjih, povezanih z zračnim prevozom, ki jih obravnavajo mednarodne organizacije, pri odnosih s tretjimi državami, v večstranskih ureditvah ali sporazumih, tudi glede sprejetja skupnega pristopa;
- (f) prouči možna področja za nadaljnji razvoj tega sporazuma, vključno s priporočilom za njegove spremembe, ter

- (g) odloči o novi verodostojni jezikovni različici tega sporazuma, če k njemu pristopijo nove države članice EU.

5. Priporočila in sklepi se sprejmejo s soglasjem Unije in njenih držav članic na eni strani ter vseh držav članic ASEAN, ki delujejo skupaj, na drugi strani. Sklepi skupnega odbora so za pogodbenice zavezujoči.

ČLEN 24

Izvajanje

1. Nobena določba v tem sporazumu se ne razlaga kot določba, namenjena podelitvi pravic ali uvedbi obveznosti, na katere se lahko državljani ene pogodbenice neposredno sklicujejo pred sodišči katere koli pogodbenice.

2. Pogodbenice sprejmejo vse ustrezne ukrepe, splošne ali specifične, da zagotovijo izpolnjevanje obveznosti, ki izhajajo iz tega sporazuma.

3. Pogodbenice pri uveljavljanju svojih pravic iz tega sporazuma sprejmejo ukrepe, ki so ustrezni in sorazmerni z njihovimi cilji.

4. Pogodbenice se vzdržijo vseh ukrepov, ki bi lahko ogrozili doseganje ciljev tega sporazuma.

5. Vsaka pogodbenica je na svojem ozemlju odgovorna za pravilno izvrševanje tega sporazuma.

6. Vsaka pogodbenica ob upoštevanju veljavnih zakonov in drugih predpisov zadevnih pogodbenic drugi pogodbenici zagotovi vse potrebne informacije in pomoč v primeru preiskav o morebitnih kršitvah, ki jih zadevna druga pogodbenica izvaja v skladu s tem sporazumom.

7. Ta sporazum ne izključuje posvetovanj in razprav med pristojnimi organi pogodbenic zunaj skupnega odbora, tudi na področjih razvoja zračnega prevoza, varnosti, varovanja, okolja, socialne politike, upravljanja zračnega prometa, letalske infrastrukture, zadev v zvezi s konkurenco in varstva potrošnikov. Pogodbenice skupni odbor obvestijo o izidu takih posvetovanj in razprav, ki lahko vpliva na razlago ali uporabo tega sporazuma.

8. Pri sklicevanju na sodelovanje med pogodbenicami v tem sporazumu si pogodbenice prizadevajo za doseg soglasja glede skupnih ukrepov za nadaljnji razvoj tega sporazuma in/ali izboljšanje njegovega izvajanja na zadevnih področjih na podlagi vzajemnega soglasja.

ČLEN 25

Reševanje sporov in arbitraža

1. Brez poseganja v člena 5 in 8 lahko ena ali več pogodbenic vsak spor v zvezi z uporabo ali razlago tega sporazuma razreši z uporabo mehanizma za reševanje sporov iz tega člena.

2. Brez poseganja v kakršno koli prejšnje posvetovanje med pogodbenicami v skladu s tem sporazumom pogodbenica, ki želi uporabiti mehanizem za reševanje sporov iz tega člena, pisno obvesti zadevno pogodbenico ali zadevne pogodbenice o svoji nameri in zahteva sestanek skupnega odbora za posvetovanje.

3. (a) Če:

(i) skupni odbor o zadevi ne razpravlja v dveh (2) mesecih od datuma prejema zahteve iz odstavka 2 tega člena ali do datuma, o katerem so se dogovorile pogodbenice, ali

(ii) spor ni razrešen v šestih (6) mesecih od prejema zahteve,

se lahko spor na podlagi dogovora med zadevnimi pogodbenicami predloži v odločanje določeni osebi ali organu.

(b) Če se zadevne pogodbenice med seboj ne morejo dogovoriti o predložitvi spora v odločanje določeni osebi ali organu, se spor na zahtevo katere koli od pogodbenic predloži v arbitražo v skladu s tem členom.

4. Ne glede na odstavka 2 in 3 tega člena se lahko spor v primeru, da je pogodbenica sprejela ukrepe za zavrnitev, preklic, začasen odvzem, pogojevanje ali omejitev operativnega dovoljenja ali tehničnih dovoljenj letalskega prevoznika druge pogodbenice ali kako drugače zavnila, začasno ustavila, pogojevala ali omejila operacije letalskega prevoznika zadevne druge pogodbenice, nemudoma predloži v odločanje določeni osebi ali organu ali v arbitražo. Zadevni roki iz odstavkov 10, 11 in 12 tega člena se prepolovijo.

5. Zahtevo za arbitražo ena ali več pogodbenic (v nadaljnjem besedilu za namene tega člena skupaj: pogodbenica, ki predloži zahtevo) predloži v pisni obliki zadevni pogodbenici ali zadevnim pogodbenicam (v nadaljnjem besedilu za namene tega člena skupaj: pogodbenica, ki se odzove na zahtevo). Pogodbenica, ki predloži zahtevo, v svoji zahtevi navede vprašanja, ki jih je treba razrešiti, opiše zadevni ukrep

in pojasni razloge, zakaj je po njenem mnenju tak ukrep neskladen s tem sporazumom.

6. Če se pogodbenica, ki predloži zahtevo, in pogodbenica, ki se odzove na zahtevo, ne dogovorita drugače, arbitražo opravi arbitražno sodišče v sestavi treh arbitrov, ki se ustanovi na naslednji način:

- (a) v dvajsetih (20) dneh od prejema zahteve za arbitražo pogodbenica, ki predloži zahtevo, in pogodbenica, ki se odzove na zahtevo, imenujeta vsaka po enega arbitra. V tridesetih (30) dneh po imenovanju teh dveh arbitrov pogodbenica, ki predloži zahtevo, in pogodbenica, ki se odzove na zahtevo, soglasno imenujeta tretjega arbitra, ki predseduje arbitražnemu sodišču;
- (b) če pogodbenici, ki predloži zahtevo, ali pogodbenici, ki se odzove na zahtevo, ne uspe imenovati arbitra ali če tretji arbiter ni imenovan v skladu z odstavkom 6, točka (a), tega člena, lahko pogodbenica, ki predloži zahtevo, ali pogodbenica, ki se odzove na zahtevo, zaprosi predsednika Sveta ICAO, da imenuje arbitra ali arbitre, kakor je ustrezno, v tridesetih (30) dneh od datuma prejema navedene zahteve. Če je predsednik Sveta ICAO državlján države članice ASEAN ali države članice EU, imenovanje opravi podpredsednik zadevnega sveta z najdaljšim stažem, ki ni niti državlján države članice ASEAN niti državlján države članice EU.

7. Datum ustanovitve arbitražnega sodišča je datum, ko zadnji od treh (3) arbitrov sprejme imenovanje.

8. Arbitražni postopki se izvajajo v skladu s poslovníkom, ki ga skupni odbor sprejme na svojem prvem sestanku, ob upoštevanju določb tega člena in v skladu s členom 23(4), točka (b), in (5). Dokler skupni odbor ne sprejme poslovníka, arbitražno sodišče določi svoja pravila delovanja.

9. Na zahtevo pogodbenice, ki predloži zahtevo, ali pogodbenice, ki se odzove na zahtevo, lahko arbitražno sodišče pred sprejetjem svoje končne odločitve odredi sprejetje začasnih sanacijskih ukrepov, vključno s prilagoditvijo ali začasno ustavitvijo ukrepov, ki jih je na podlagi tega sporazuma sprejela pogodbenica, ki predloži zahtevo, ali pogodbenica, ki se odzove na zahtevo.

10. Arbitražno sodišče najpozneje devetdeset (90) dni od datuma svoje ustanovitve izda vmesno poročilo za pogodbenico, ki predloži zahtevo, in pogodbenico, ki se odzove na zahtevo, v katerem navede ugotovitve o dejstvih, uporabo zadevnih določb in osnovna načela, ki so bila podlaga za njegove ugotovitve in priporočila. Če meni, da tega roka ni mogoče upoštevati, predsednik arbitražnega sodišča o tem pisno obvesti pogodbenico, ki predloži zahtevo, in pogodbenico, ki se odzove na zahtevo, pri čemer navede razloge za odlog in datum, ko naj bi arbitražno sodišče predvidoma izdalo vmesno poročilo. Arbitražno sodišče v nobenem primeru

ne izda vmesnega poročila pozneje kot sto dvajset (120) dni od datuma svoje ustanovitve.

11. V štirinajstih (14) dneh od datuma izdaje vmesnega poročila lahko pogodbenica, ki predloži zahtevo, ali pogodbenica, ki se odzove na zahtevo, arbitražnemu sodišču predloži pisno zahtevo za pregled določenih vidikov vmesnega poročila. Arbitražno sodišče lahko po proučitvi morebitnih pisnih pripomb pogodbenice, ki predloži zahtevo, in pogodbenice, ki se odzove na zahtevo, na vmesno poročilo spremeni svoje poročilo in opravi morebitna nadaljnja preverjanja, ki se mu zdijo potrebna. Ugotovitve v končni odločitvi arbitražnega sodišča vključujejo zadovoljivo obrazložitev argumentov, podanih v fazi vmesnega pregleda, ter zagotavljajo jasne odgovore na vprašanja in opazanja pogodbenice, ki predloži zahtevo, in pogodbenice, ki se odzove na zahtevo.

12. Arbitražno sodišče pogodbenici, ki predloži zahtevo, in pogodbenici, ki se odzove na zahtevo, sporoči končno odločitev v sto dvajsetih (120) dneh od datuma svoje ustanovitve. Če meni, da tega roka ni mogoče upoštevati, predsednik arbitražnega sodišča o tem pisno obvesti pogodbenico, ki predloži zahtevo, in pogodbenico, ki se odzove na zahtevo, pri čemer navede razloge za odlog in datum, ko naj bi arbitražno sodišče predvidoma izdalo odločitev. Arbitražno sodišče v nobenem primeru ne izda končne odločitve pozneje kot sto petdeset (150) dni od datuma svoje ustanovitve.

13. Poleg okoliščin, navedenih v odstavku 4 tega člena, se roki iz odstavkov 10, 11 in 12 tega člena prepolovijo:

- (a) na zahtevo pogodbenice, ki predloži zahtevo, ali pogodbenice, ki se odzove na zahtevo, če arbitražno sodišče odloči, da je zadeva nujna, v desetih (10) dneh od datuma svoje ustanovitve ali
- (b) če se pogodbenica, ki predloži zahtevo, in pogodbenica, ki se odzove na zahtevo, tako dogovorita.

14. Pogodbenica, ki predloži zahtevo, in pogodbenica, ki se odzove na zahtevo, lahko arbitražnemu sodišču v desetih (10) dneh od datuma izdaje končne odločitve predložita zahteve za njeno pojasnilo, morebitno pojasnilo arbitražnega sodišča pa se izda v petnajstih (15) dneh od datuma prejema take zahteve.

15. Če arbitražno sodišče ugotovi, da je prišlo do kršitve tega sporazuma, in pogodbenica, za katero je bilo ugotovljeno, da krši ta sporazum, ne upošteva končne odločitve arbitražnega sodišča ali se z drugo pogodbenico ne sporazume o obojestransko zadovoljivi rešitvi v štiridesetih (40) dneh od datuma izdaje končne odločitve arbitražnega sodišča, lahko druga pogodbenica začasno opusti uporabo primerljivih koristi, ki izhajajo iz tega sporazuma, dokler pogodbenica, odgovorna za kršitev, ne upošteva končne odločitve arbitražnega sodišča ali dokler se pogodbenica, ki predloži zahtevo, in pogodbenica, ki se odzove na zahtevo, ne sporazumeta o obojestransko zadovoljivi rešitvi.

ČLEN 26

Razmerje do drugih sporazumov

1. Ob upoštevanju odstavkov 2 in 7 tega člena se vsi morebitni prejšnji sporazumi ali dogovori o storitvah zračnega prevoza med državo članico EU in državo članico ASEAN ali med Unijo in državo članico ASEAN začasno prekinejo, dokler med zadevnimi pogodbenicami velja ta sporazum.
2. Brez poseganja v odstavek 1 tega člena se določbe prejšnjega sporazuma ali dogovora o storitvah zračnega prevoza med državo članico EU in državo članico ASEAN, ki zadevajo vprašanja iz členov 3, 4, 10 in 13, še naprej uporabljajo kot vsebina tega sporazuma, če so za zadevne letalske prevoznike ugodnejše. Vse pravice in koristi, ki jih imajo letalski prevozniki zadevne države članice EU v skladu z navedenimi določbami, veljajo za vse letalske prevoznike Unije.
3. Za namene odstavka 2 tega člena se kakršne koli razlike v razlagi najprej razrešijo s posvetovanjem med zadevnimi pogodbenicami, šele nato se predložijo v posvetovanje skupnemu odboru. Če vprašanje ni rešeno v skupnem odboru, se zanj lahko uporabi mehanizem za reševanje sporov iz člena 25.
4. Dodatne prometne pravice, ki jih je država članica ASEAN morda podelila državi članici EU ali obratno, so po datumu začetka veljavnosti tega sporazuma predmet tega sporazuma in ne razlikujejo med letalskimi prevozniki Unije. O teh ureditvah se nemudoma obvesti skupni odbor.
5. Skupni odbor pripravi in posodablja informativni seznam določb in ureditev v zvezi s prometnimi pravicami iz odstavkov 2 in 4 tega člena.
6. Če pogodbenice postanejo pogodbenice večstranskega sporazuma ali potrdijo sklep, ki ga sprejme ICAO ali druga mednarodna organizacija in s katerim se obravnavajo zadeve, zajete s tem sporazumom, se v skladu s členom 23 posvetujejo v skupnem odboru, da bi ugotovile, ali je treba ta sporazum zaradi takega razvoja dogodkov spremeniti.
7. Nobena določba v tem sporazumu ne vpliva na veljavnost in uporabo obstoječih in prihodnjih sporazumov med državami članicami EU in državami članicami ASEAN v zvezi z ozemlji pod njihovo suverenostjo, ki niso zajeta v opredelitev „ozemlja“ iz člena 2.

ČLEN 27

Priloga

Priloga k temu sporazumu je njegov sestavni del. Vse spremembe Priloge se sprejmejo v skladu s členom 28.

ČLEN 28

Spremembe

Pogodbenice se lahko o vseh spremembah tega sporazuma dogovorijo na podlagi posvetovanj, ki potekajo v skladu s členom 23. Taka sprememba začne veljati v skladu s postopkom iz člena 33.

ČLEN 29

Odpoved sporazuma

1. Unija in njene države članice ali vse države članice ASEAN, ki delujejo skupaj, lahko ta sporazum odpovejo s pisnim obvestilom Evropski uniji oziroma Generalnemu sekretarju ASEAN. Odpoved začne veljati osemnajst (18) mesecev po datumu, na katerega Generalni sekretar ASEAN oziroma Evropska unija prejme uradno obvestilo.

2. Če država članica izstopi iz Unije ali ASEAN, se ta sporazum preneha uporabljati za zadevno državo v skladu s členom 32 z učinkom od datuma, na katerega začne veljati njen izstop iz Unije oziroma ASEAN.

ČLEN 30

Registracija tega sporazuma

Generalni sekretar ASEAN ta sporazum in vse njegove spremembe ob začetku njihove veljavnosti registrira pri ICAO.

ČLEN 31

Pristop novih držav članic EU

1. K temu sporazumu lahko pristopijo države, ki postanejo države članice Unije po datumu podpisa tega sporazuma.

2. Pristop države članice EU k temu sporazumu se opravi z deponiranjem listine o pristopu k temu sporazumu pri Evropski uniji, ki pogodbenice in Generalnega sekretarja ASEAN uradno obvesti o deponiranju listine o pristopu in datumu deponiranja. Pristop začne veljati petnajsti (15.) dan po datumu deponiranja listine o pristopu.

3. Člen 26(1), (2), (3) in (7) se smiselno uporablja za obstoječe sporazume in ureditve, ki veljajo v času pristopa države članice EU k temu sporazumu.

ČLEN 32

Ozemeljska uporaba

Ta sporazum se uporablja za ozemlje Unije na eni strani in za ozemlje držav članic ASEAN na drugi strani, kot je opredeljeno v členu 2(1), točka (z).

ČLEN 33

Začetek veljavnosti

1. Pogodbenice ta sporazum ratificirajo, sprejmejo ali odobrijo v skladu s svojimi ustreznimi postopki.

2. Generalni sekretar ASEAN predloži Evropski uniji pisno obvestilo, ki potrjuje, da so bili ustrezni postopki za ratifikacijo, sprejem ali odobritev s strani držav članic ASEAN zaključeni. Evropska unija predloži Generalnemu sekretarju ASEAN pisno obvestilo, ki potrjuje, da so bili ustrezni postopki za ratifikacijo, sprejem ali odobritev s strani Unije in njenih držav članic zaključeni.

3. Ob upoštevanju člena N začne ta sporazum veljati trideset (30) dni po datumu prejema zadnjega pisnega obvestila iz odstavka 2 tega člena.

ČLEN 34

Verodostojna besedila

1. Ta sporazum je sestavljen v dveh izvirnikih v angleškem, bolgarskem, češkem, danskem, estonskem, finskem, francoskem, grškem, hrvaškem, irskem, italijanskem, latvijskem, litovskem, madžarskem, malteškem, nemškem, nizozemskem, poljskem, portugalskem, romunskem, slovaškem, slovenskem, španskem in švedskem jeziku, pri čemer je vsako besedilo enako verodostojno.

2. V primeru kakršnih koli razlik med jezikovnimi različicami skupni odbor odloči, kateri jezik besedila se uporablja.

3. Eden od izvirnikov Sporazuma, vključno z njegovimi morebitnimi spremembami, se deponira pri Generalnem sekretarju ASEAN, ki vsaki državi članici ASEAN nemudoma zagotovi njegovo overjeno kopijo. Drugi izvirnik Sporazuma, vključno z njegovimi morebitnimi spremembami, se deponira pri Evropski uniji.

V POTRDITEV NAVEDENEGA so spodaj podpisani, ki so za to ustrezno pooblaščen, podpisali ta sporazum, v dvojniku, v [...], dne [...]. meseca [...] leta [...].

Za Kraljevino Belgijo:
Za Republiko Bolgarijo:
Za Češko republiko:
Za Kraljevino Dansko:
Za Zvezno republiko Nemčijo:
Za Republiko Estonijo:
Za Irsko:
Za Helensko republiko:
Za Kraljevino Španijo:
Za Francosko republiko:
Za Republiko Hrvaško:
Za Italijansko republiko:
Za Republiko Ciper:
Za Republiko Latvijo:
Za Republiko Litvo:
Za Veliko vojvodstvo Luksemburg:
Za Madžarsko:
Za Republiko Malto:
Za Kraljevino Nizozemsko:
Za Republiko Avstrijo:
Za Republiko Poljsko:
Za Portugalsko republiko:
Za Romunijo:
Za Republiko Slovenijo:
Za Slovaško republiko:
Za Republiko Finsko:
Za Kraljevino Švedsko:
Za Evropsko unijo:

Za Vlado Države Brunej:
Za Vlado Kraljevine Kambodže:
Za Vlado Republike Indonezije:
Za Vlado Laoške ljudske demokratične republike:
Za Vlado Malezije:
Za Vlado Republike zveze Mjanmar:
Za Vlado Republike Filipini:
Za Vlado Republike Singapur:
Za Vlado Kraljevine Tajske:
Za vlado Socialistične republike Vietnam:

ČLEN A **Pregled rut**

1. Ne glede na člen 3(1) in (2) ter ob upoštevanju nacionalnih zakonov in drugih predpisov Indonezije za opravljanje storitev potniškega in kombiniranega zračnega prevoza med Indonezijo in Unijo kraji v Indoneziji pomenijo Denpasar, Džakarta, Makasar, Medan in Surabaya.

2. Če:

- (a) sporazum o storitvah zračnega prevoza med državami članicami ASEAN ali
- (b) sporazum o storitvah zračnega prevoza med državami članicami ASEAN skupaj in katero koli drugo državo

prevoznikom omogoča opravljanje storitev potniškega in kombiniranega zračnega prevoza do krajev v Indoneziji, ki niso Denpasar, Džakarta, Makasar, Medan in Surabaya, kraji v Indoneziji vključujejo tudi zadevne kraje.

3. Za namene člena 10(12) se za Indonezijo nacionalne pravice za lete pod skupno oznako izvajajo prek krajev, opredeljenih v odstavkih 1 in 2 tega člena, do katerih koli drugih krajev v Indoneziji ali obratno.

ČLEN B **Prometne pravice**

Ne glede na člen 3(2) se uporabljajo naslednje določbe:

- (a) podelitev prometnih pravic pete svoboščine na podlagi člena 3(3), točka (f), letalskemu prevozniku Unije za opravljanje storitev potniškega in kombiniranega prevoza med kraji v Mjanmaru in kraji znotraj držav ASEAN začne učinkovati 1. julija 2024;
- (b) podelitev prometnih pravic pete svoboščine na podlagi člena 3(3), točka (e), letalskemu prevozniku Mjanmara za opravljanje storitev potniškega in kombiniranega prevoza med kraji v Uniji začne učinkovati 1. julija 2024;
- (c) podelitev prometnih pravic pete svoboščine na podlagi člena 3(3), točka (f), letalskemu prevozniku Unije za opravljanje storitev potniškega in kombiniranega prevoza med kraji v Uniji in kraji v Vietnamu do krajev zunaj držav ASEAN velja samo na rutah, ki jih ne upravlja letalski prevoznik Vietnam;
- (d) podelitev prometnih pravic pete svoboščine na podlagi člena 3(3), točka (e), letalskemu prevozniku Vietnam za opravljanje storitev potniškega in kombiniranega prevoza med kraji v Vietnamu in kraji v Uniji do krajev zunaj Unije velja samo na rutah, ki jih ne upravlja letalski prevoznik Unije.

ČLEN C **Pravice vmesnega pristanka**

1. Ne glede na člen 3(6), točka (f), izvajanje lastnih pravic vmesnega pristanka s strani letalskih prevoznikov Unije v operacijah na skupnih terminalih znotraj iste države članice ASEAN začne učinkovati dve (2) leti po tem, ko so bile take pravice izmenjane v sporazumu o storitvah zračnega prevoza med državami članicami ASEAN. Izvajanje pravic vmesnega pristanka v operacijah na

skupnih terminalih znotraj iste države članice EU s strani letalskih prevoznikov držav članic ASEAN začne učinkovati sočasno.

2. Do takrat vsaka pogodbenica na posebni dvostranski podlagi ugodno obravnava zahteve letalskih prevoznikov druge pogodbenice za izvajanje lastnih prevozov z vmesnimi pristanki v operacijah na skupnih terminalih znotraj iste države članice ASEAN ali države članice EU, če take pravice še niso na voljo.

ČLEN D

Imenovanje letalskih prevoznikov

1. Ne glede na člen 4(1) lahko Indonezija, Mjanmar, Filipini in Vietnam ohranijo zahtevo po imenovanju letalskih prevoznikov, ki ob podpisu tega sporazuma obstaja v njihovih nacionalnih zakonih in drugih predpisih.

2. Za namene odstavka 1 tega člena se šteje, da objava „seznama letalskih prevoznikov EU, ki imajo veljavno operativno licenco,“ s strani Unije izpolnjuje zadevne nacionalne zahteve za imenovanje prevoznikov, vključenih na navedeni seznam, če je zadevni seznam prek elektronskih sredstev takoj na voljo pristojnim organom zadevnih držav članic ASEAN.

3. Indonezija, Mjanmar, Filipini in Vietnam si prizadevajo čim prej odpraviti navedene zahteve za imenovanje in ustrezno obvestijo skupni odbor.

ČLEN E

Lojalna konkurenca

1. Da bi se izognili dvomu, pogodbenice potrjujejo, da je s členom 8(2), točki (a) in (b), predpisana zgolj obveznost pogodbenic, da sprejmejo ali ohranjajo konkurenčno pravo, ter za uveljavljanje tega konkurenčnega prava vzpostavijo neodvisen organ, pristojen za konkurenco. Pogodbenice še potrjujejo, da ta sporazum ne ovira neodvisnega delovanja zadevnih organov, pristojnih za konkurenco. Za odločitve teh organov, pristojnih za konkurenco, se ne uporablja mehanizem za reševanje sporov iz člena 25.

2. Pogodbenica lahko torej v zvezi s členom 8(2), točki (a) in (b), uveljavlja pravna sredstva le, če druga pogodbenica ne ohranja konkurenčnega prava ali operativno neodvisnega organa, pristojnega za konkurenco, ki učinkovito uveljavlja konkurenčno pravo zadevne pogodbenice. Nobene določbe v členu 8(2), točki (a) in (b), ni mogoče razlagati kot izpodbijanje sklepov ali sodb, ki jih organ, pristojen za konkurenco, ali sodišča pogodbenice sprejmejo za uveljavljanje konkurenčnega prava pogodbenice.

3. Ne glede na člen 25(1) se mehanizem za reševanje sporov iz navedenega člena ne uporablja za spore v zvezi z uporabo ali razlago člena 8, ki so nastali pred 1. januarjem 2025.

ČLEN F

Operativni načrti, programi in vozni redi

1. Brez poseganja v člen 3 in člen 10(11) in (12) ter ne glede na člen 10(7) lahko Kambodža, Indonezija, Laoška LDR, Malezija, Mjanmar, Filipini, Tajski in Vietnam ohranijo postopke, ki ob podpisu tega sporazuma obstajajo v njihovih nacionalnih zakonih in drugih predpisih glede odobritve operativnih načrtov, programov in vozni redov, vključno z informacijami o storitvah, ki se izvajajo na podlagi dogovorov o sodelovanju na področju trženja, ki jih letalski prevozniki Unije vzpostavijo za opravljanje storitev zračnega prevoza na ozemlja navedenih držav in z njihovih ozemelj.

2. Kambodža, Indonezija, Laoška LDR, Malezija, Mjanmar, Filipini, Tajski in Vietnam čim bolj zmanjšajo upravno breme takih zahtev in postopkov. Odobritev navedenih operativnih načrtov, programov in vozni redov se podeli v desetih (10) delovnih dneh od datuma prejema zahtevka letalskega prevoznika, če je letalski prevoznik pridobil ustrezna operativna in tehnična dovoljenja v skladu s členom 4.

3. Kambodža, Indonezija, Laoška LDR, Malezija, Mjanmar, Filipini, Tajsko in Vietnam si prizadevajo čim prej odpraviti navedene postopke in ustrezno obvestijo skupni odbor.

ČLEN G

Prodaja in lokalni stroški

1. Ne glede na člen 10(8) in (9) lahko Indonezija, Mjanmar in Vietnam ohranijo zahteve, ki v njihovih nacionalnih zakonih in drugih predpisih obstajajo ob podpisu tega sporazuma, kar zadeva uporabo njihove nacionalne valute pri domači prodaji prevoznih in povezanih storitev ter pri plačilu lokalnih stroškov.

2. Indonezija, Mjanmar in Vietnam si prizadevajo čim prej odpraviti navedene zahteve in ustrezno obvestijo skupni odbor.

ČLEN H

Prenos lokalnih prihodkov

1. Da bi se izognili dvomu, se izraz „prenos“ v členu 10(10), točka (a), v primeru Filipinov nanaša na prenos, ki ni prenos, ki ga opravi podružnica tuje korporacije, ki trguje ali posluje na Filipinih.

2. Kar zadeva prenos dobička, ki ga opravi podružnica tuje korporacije, ki trguje ali posluje na Filipinih, imajo Filipini pravico naložiti davek na prenos dobička podružnice v skladu s svojimi nacionalnimi zakoni, razen če je na podlagi sporazuma o izogibanju dvojni obdavčitvi med Filipini in državo sedeža tujega letalskega prevoznika na voljo nižja stopnja ali oprostitvev.

3. Filipini si prizadevajo sodelovati z Unijo, da bi razvili skupni okvir za obravnavo prenosa s strani letalskih prevoznikov Unije, ki delujejo na Filipinih, in ustrezno obvestijo skupni odbor.

ČLEN I

Tarife

1. Brez poseganja v člen 13(1) in ne glede na člen 13(2) lahko Filipini ohranijo postopke, ki ob podpisu tega sporazuma obstajajo v njihovih nacionalnih zakonih in drugih predpisih glede odobritve tarif, ki jih letalski prevozniki Unije določijo za storitve zračnega prevoza na ozemlje Filipinov in z njega. Navedene tarife se odobrijo v desetih (10) delovnih dneh po njihovi prijavi.

2. Filipini si prizadevajo čim prej odpraviti navedene postopke in ustrezno obvestijo skupni odbor.

ČLEN J

Jamstva za posojila

Določbe člena 8(2), točka (d), se ne uporabljajo za subvencije v obliki jamstev za posojila, ki jih Vietnam dodeli pred podpisom tega sporazuma, in do izteka takih ureditev. Če pa zaradi takih jamstev pride do morebitnih izplačil, se ta opravijo v skladu s členom 8(3), točka (a) oziroma (b).

ČLEN K

Nediskriminacija

1. Ne glede na člen D države članice ASEAN, ki so v njem navedene, letalskim prevoznikom Unije dodelijo obravnavo, ki ni manj ugodna od tiste, ki jo glede imenovanja letalskih prevoznikov dodelijo letalskim prevoznikom katere koli druge države.

2. Ne glede na člene F, G in I države članice ASEAN, ki so v njih navedene, letalskim prevoznikom Unije dodelijo obravnavo, ki ni manj ugodna od tiste, ki jo glede odobritve operativnih načrtov, programov in voznih redov, prodaje in lokalnih stroškov ter tarif dodelijo svojim letalskim prevoznikom ali letalskim prevoznikom katere koli druge države, katera koli obravnava je ugodnejša.

ČLEN L

Računalniški sistemi rezervacij

Države članice ASEAN iz člena 21(5) so ob podpisu tega sporazuma Indonezija, Malezija, Filipini, Tajska in Vietnam.

ČLEN M

Vzajemnost

Če na podlagi členov D, F, G in I država članica ASEAN zahteva imenovanje letalskih prevoznikov Unije, za letalske prevoznike Unije uporabi nacionalne postopke za predhodno odobritev operativnih načrtov, programov in vozni redov, dogovorov o sodelovanju na področju trženja ali tarif ali za letalske prevoznike Unije uporabi nacionalne zahteve glede valute, ki jo je treba uporabljati v določenih transakcijah, ima Unija pravico, da za letalske prevoznike zadevne države članice ASEAN uporabi enake ali enakovredne ukrepe.

ČLEN N

Začetek veljavnosti za Malezijo

1. Če je ne glede na člen 33 Malezija edina država članica ASEAN, ki Generalnemu sekretarju ASEAN ni sporočila svoje potrditve, da so bili njeni postopki za ratifikacijo, sprejetje ali odobritev tega sporazuma zaključeni:

- (a) lahko Generalni sekretar ASEAN Evropski uniji predloži pisno obvestilo, ki potrjuje, da so vse države članice ASEAN razen Malezije zaključile svoje postopke za ratifikacijo, sprejetje ali odobritev tega sporazuma;
- (b) ta sporazum začne v skladu s členom 33(3) veljati za Unijo in njene države članice ter za vse države članice ASEAN razen Malezije in
- (c) nato začne Sporazum za Malezijo veljati trideset (30) dni po datumu nadaljnega pisnega obvestila Generalnega sekretarja ASEAN Evropski uniji, ki potrjuje, da je Malezija zaključila svoje postopke za ratifikacijo, sprejetje ali odobritev tega sporazuma.

2. Po podpisu tega sporazuma in do začetka njegove veljavnosti za Malezijo:

- (a) se vsi predhodni sporazumi ali ureditve o storitvah zračnega prevoza med državami članicami EU in Malezijo ter med Unijo in Malezijo, ki so bili podpisani ali sklenjeni pred podpisom Sporazuma, še naprej uporabljajo in se ne spreminjajo ter
- (b) se med državami članicami EU in Malezijo ali med Unijo in Malezijo ne sklenejo novi sporazumi ali ureditve o storitvah zračnega prevoza, razen za izpolnitev omejenih in nujnih potreb v izjemnih okoliščinah ter brez poseganja v njihove ustrezne nacionalne zakone in druge predpise. Unija ali zadevna država članica EU obvesti druge pogodbenice o vseh takih novih sporazumih ali ureditvah o storitvah zračnega prevoza.

Člen O
Pregled napredka

Skupni odbor vsako leto pregleda napredek pri izvajanju členov te priloge na podlagi poročila zadevnih držav članic ASEAN.